

samfunn for alle

Norsk Forbund for Utviklingshemmede | nr. 3 – 2017

Innsatt og utsatt	8
Diverse stoff om stortingsvalget	10
Supperåd i Horten	16
Lite utvikling i Hedmark-sakene	26
Lovbrudd	28

Fra generalsekretæren

Rettsikkerhet for fall?

Regjeringen la frem et lovforslag som skal styrke det kommunale selvstyre og Stortinget har nå gitt sin støtte til dette forslaget. Hvordan vil dette påvirke rettsikkerheten til hver enkelt som mottar tjenester fra kommunen?

Jeg har vanskelig for å se at økt selvstyre ikke vil medføre redusert rettsikkerhet for den enkelte. NFU har i mange år, i ulike anledninger, argumentert for at Fylkesmannen skal gis mulighet til å straffe kommunen når de ikke forholder seg til deres beslutninger. Med denne lovendringen opplever vi at myndighetene heller går helt motsatt vei.

Økt fokus på det kommunale selvstyre kan vanskelig kombineres med styrket rettsikkerhet for de svakest stilte. Mange mennesker med

utviklingshemning har allerede i dag vanskelig for å hevde sine rettigheter og har et større behov for mekanismer som sikrer riktige og rettfærdige avgjørelser. Når Regjeringen nå har valgt å heller styrke det kommunale selvstyret, har man ytterligere redusert den enkeltes rettsikkerhet.

I Prp 91 L (2010-2011) ble det slått fast, i forhold til omsorgstjenester, at selv om Fylkesmannen har kompetanse til å omgjøre et vedtak som er påklaget, så skal de som hovedregel ikke benytte denne muligheten. De skal kun oppheve vedtaket og be kommunen behandle saken på nytt. Når Regjeringen nå ønsker å åpne for at kommunen skal kunne gå til sak, hvis de ikke er enig i Fylkesmannens avgjørelse, vil mulighetene

for å få medhold i klagesak bli ytterligere redusert. Risikoen for at et uriktig vedtak vil bli stående er stor.

Kommunen må ha et visst handlingsrom for prioriteringer, men det er ikke holdbart at dette skal sikres ved å begrense rettsikkerheten til de som trenger den mest. Jeg er redd for at økt selvstyre til kommunene vil redusere den enkeltes mulighet for å få oppfylt grunnleggende menneskerettigheter.

Hedvig Ekberg
Generalsekretær

Svak lov

Riksrevisor Per-Kristian Foss mener ifølge Harald Stanghelle i Aftenposten at en lov uten sanksjonsmulighet er en svak lov. Uttalelsen kom da rapporten om etterlevelse av arkivloven og lovpålagt innsyn nylig ble lagt fram.

«Det skulle ikke forundre meg om det blir vedtatt sanksjonsmuligheter. Det samme mener NFU bør skje med helse- og sosiallovgivningen. Vi har gjentatte ganger påpekt at det må innføres sanksjonsmuligheter når lovene ikke følges».

Det skrev tidligere generalsekretær, Vibeke Seim-Haugen på forbundets FB-side om Riksrevisjonens rapport

Riksrevisor Per-Kristian Foss
(Foto: Stortinget, Ilja Hendel)

om arkivloven og lovpålagte innsyn. Advokat Petter Kramås lot seg inspirere og har utdypet temaet i sin faste spalte «Višste du at» på side 28.

Stortingsvalg

I forbindelse med høstens stortingsvalg har NFU både oppdatert studieheftet «Stortingsvalg» som nå er tilgjengelig både i nynorsk og bokmålsversjon.

I heftet belyses noen av de viktigste prinsippene og retningslinjene for hvordan Norge blir styrt gjennom storting og stortingsvalg. Det blir i tillegg lagt vekt på hvordan et stortingsvalg blir gjennomført og hvordan den enkelte kan delta.

Heftet er lagt ut på www.nfunorge.org – i begge målformer. Det kan også bestilles i papirversjon. Se mer om hvordan i NFU-butikken på side 42.

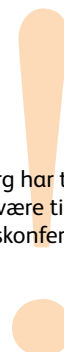
TV2-reportasjer

En forskningsrapport fra NTNU viser at over 200 barn fratas foreldre med lærevansker eller utviklingshemning hvert år i Norge. TV2 har viet temaet stor oppmerksomhet og har vist flere reportasjer der dette blir dokumentert. En av dem handler om Nathasha og Erik i Stange som etter lang kamp og flukt til Polen med tvillingjentene sine fikk dem tilbake i kjølvannet av at hun i sin tid ble feildiagnostisert. Det står mer på www.tv2.no.

Erna til NFU-Konferansen!

Statsminister Erna Solberg har takket ja NFUs invitasjon om å være til stede ved forbundets jubileumskonferanse i Bergen 27. oktober.

samfunn for alle

Medlemsblad for Norsk Forbund
for Utviklingshemmede

Fem utgivelser pr år.
Årsabonnement: 400 kroner
ISSN: 0803-5105

Ansvarlig redaktør:
Jens Petter Gitlesen
jpg@nfunorge.org

Journalist:
Bitten Munthe-Kaas
sfa@nfunorge.org
Telefon: 928 36 809

Tilrettelegger lettlest stoff:
Kari Bue
kari@nfunorge.org

Adresse:
Samfunn for Alle, NFU
Postboks 8954 Youngstorget
0028 Oslo

Sentralbord: 22 39 60 50
Telefaks: 22 39 60 60
E-post: post@nfunorge.org
www.nfunorge.org
www.facebook.com/NFU Norge

Annonseakvisør: Salgs Forum AS
Tlf: 51 31 57 00/91 59 05 78
E-post: post@salgs-forum.no
Internett: www.salgs-forum.no

Forsidebilde:
Layout: Marte Louise Lilleby
Trykk: Gunnarshaug trykkeri

Utgivelse 4 – 2017
Kommer uke: 42
Frist for saker er: 23. august
Annonsefrist er: 22. september

- 2** Generalsekretærens spalte
- 4** Leder
- 6** Europe in Action-konferansen
- 8** Innsatt og utsatt
- 10** Stortingsvalget 2017
- 16** Supperåd i Horten
- 18** Sjørøvertokt
- 20** Fieke vant!
- 22** Elisabeth fikk drømmejobben!
- 24** Brutte løfter og glemte målsettinger
- 26** Lite utvikling i Hedmark-sakene
- 28** Lovbrudd uten konsekvenser
- 33** Ulobas Stolthetsparade / Morodalsfestivalen
- 38** SAFO

Leder s. 4

Vi§§te du at s. 28

NFU-butikken s. 42

Enda en stortingsperiode går mot slutten

Rundt Sankthans tar stortingspolitikernes ferie. Stortinget møtes først igjen etter valget. Mange representanter vil være nye. Styrkeforholdet mellom partiene vil være endret og det er stor sjanse for at det blir dannet nye partiansjoner..

Mye tyder på at vi vil få en ny regjering. Om Regjeringen vil helle mot høyre eller venstresiden i norsk politikk, vet vi ikke. Det vil bli avgjort i valgkampen fram mot valgdagen.

Før den politiske hverdagen starter, skal det utarbeides en regjeringserklæring fra den nye Regjeringen. Regjeringserklæringen er svært viktig. Punktene i erklæringen er avgjørende for hva den kommende Regjeringen vil foreslå. Skal en få til vesentlige endringer, så trengs saker på den politiske dagsorden. Det er krevende å komme på politisk dagsorden. Samfunnet flyter over av ugjorte oppgaver og interessene er mange. Kapasiteten til Stortinget og statens budsjetter er imidlertid begrenset. Saker som står i regjeringserklæringen får spesielt høy prioritet. Regjeringserklæringen inneholder stort sett punkter fra de involverte partienes programmer. Det er bekymringsverdig, men en lang tradisjon for at verken mennesker med nedsatt funksjonsevne eller mennesker med utviklingshemning får nevneverdig plass i partienes programmer.

Selv om vi ikke kan regne med at våre saker blir nevneverdig representert i regjeringserklæringen, så har vi en viss garanti i Rettighetsutvalgets utredning og i Tvangslovutvalget. Høsten 2017 vil stort sett gå med på behandling av statsbudsjettet, men i løpet av våren 2018, bør en forvente en stortingsmelding basert på Rettighetsutvalgets utredning. Utvalget hadde et svært bredt mandat og det er vanskelig å se hvilke saker med relevans for utviklingshemmedes livssituasjon som ikke skal kunne inngå i en kommende stortingsmelding.

Høsten 2018 skal Tvangslovutvalget legge fram sitt forslag til ny tvangslovgivning på helse- og omsorgsfeltet. Mandatet til Tvangslovutvalget sier at utvalget skal forsøke å samordne de fire ulike tvangslovverkene som vi i dag har på feltet (helse- og omsorgstjenestelovens kapittel 9, helse- og omsorgstjenestelovens kapittel 10, psykisk helsevernlov og pasient- og brukerrettighetslovens kapittel 4a). Forslaget skal være i samsvar med FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne. Utvalgets mandat åpner også for å foreslå endringer i andre tilgrensende lovverk. Det vil være naturlig at også vergemålsloven behandles av Tvangslovutvalget. Vergemålsloven er trolig den mest utbredte tvangslovgivningen vi har. Det å treffe beslutninger over den som er under vergemål, er blitt vanligere under den nye vergemålsloven. Vergemålsloven praktiseres i strid med FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne.

Noen saker har vært på politisk dagsorden og synes å ha en viss politisk aksept for igjen å komme på dagsorden. Bostøtten som mer eller mindre har smuldret bort, er en slik sak. De økte egenandelene som kom i kjølvannet av den nye uføretrygden er en annen slik sak. Begge disse sakene bør kunne løses i løpet av få statsbudsjett. I tillegg er det på gang en evaluering av ordningen med brukerstyrt personlig assistanse (BPA). En oppfølging av evalueringen er naturlig.

Det er mange skjær i sjøen før Rettighetsutvalgets utredning blir til konkrete handlinger som bedrer livssituasjonen for mennesker med utviklingshemning. Barne- og likestillingsdepartementet har ansvaret for oppfølgingen av utredningen, men virkemidlene ligger i sektordepartementene. Barne- og likestillingsdepartementet vil helt sikkert ønske å

koordinere sektordepartementene. Det er langt fra like sikkert at sektordepartementene ønsker å bli koordinert av Barne- og likestillingsdepartementet. Faren i denne prosessen er at forpliktelsene forsvinner mens honnørordene blir igjen.

Tiltak har en tendens til å koste. Statsbudsjettet er sprengt. Køen av gode saker som står i kø for å komme på statsbudsjettet er lang. I tider med høye statlige inntekter og stor økonomisk vekst, kan Stortinget fordele veksten på stadig flere gode og velmente saker. Dagens situasjon er preget av lav økonomisk vekst. Skal en bevilge mer til noe, så må man kutte i noe annet. Det å kutte i ordninger som gjelder mange, er politisk belastende. Det å sikre finansiering til et bedre arbeidstilbud, bedre skole, bedre tjenester og bedre økonomiske rammer for den enkelte med utviklingshemning, vil bli en svært krevende kamp i forkant av de kommende statsbudsjetter.

I denne stortingsperioden var rettighetsfesting av brukerstyrt personlig assistanse, Rettighetsutvalget og Tvangslovutvalget våre største seire. I kommende stortingsperiode bør vi arbeide for en best mulig oppfølging av disse sakene.

JENS PETTER GITLESEN
FORBUNDSLEDER

Jens Petter Gitlesen

Quality Care AS

opplevelse av mestring gjennom aktivitet for alle

Alle HASE
sykler er
CE-merket

Topp poengsummer på
tester for funksjonalitet,
tilpasningsmuligheter
og kvalitet i Europa.

***Vi kan tilpasse sykkelen til deg, uansett hvilke begrensninger du har.
Dette gjør at sykkelen kan møte dine individuelle behov på en veldig
god måte. Det er kun fantasien som setter begrensninger.***

Ta gjerne kontakt for en hyggelig prat

Quality Care AS - www.quality-care.no - 970 970 71 - fossegrenda 30b, 7038 Trondheim

Kjærlighet, vennskap og livet

Kjærlighet, vennskap og livet var temaene som de 210 deltakerne fra 29 land diskuterte på den årlige Europe in Action konferansen i Praha nylig. Konferansen var et samarbeid med Inclusion Czech Republic. Blant deltakerne var personer med utviklingshemning, politikere, representanter for myndigheter, pårørende og organisasjoner.

AV: HEDVIG EKBERG

Vennskap

Betydningen av at alle barn er inkludert i sin nærscole var temaet i et foredrag. Å være inkludert på sin nærscole er avgjørende for at de skal få venner og for at foreldrene skal få kontakt med andre foreldre i nærområdet. Viktigheten av at både barn og foreldre føler seg inkludert ble understreket.

Flere personer med utviklingshemning snakket om betydningen av vennskap. De delte erfaringer fra eget liv. De fremhevet familiens rolle i å hjelpe barna med å finne venner og opprettholde kontakten med dem.

Fra Nederland fikk vi høre om hvordan de arbeider med å hjelpe mennesker med utviklingshemning som skal flytte fra institusjoner og ut i kommunene. Blant annet hjelper de til for at den enkelte skal finne seg venner. Et eksempel som ble nevnt handlet om en mann som etter 30 år på institusjon skulle flytte til sin opprinnelige hjemkommune. Han trengte hjelp til å starte opp med fritidsaktiviteter som ville gi ham mulighet for å møte andre.

Kjærlighet

Kjærlighet var et viktig tema på konferansen. Deltakerne fikk høre flere historier om både gleder og utfordringer som personer med utviklingshemning med kjæreste kan bli stilt overfor. Gleden ved å ha en kjæreste var felles for alle. Hindringene og utfordringene var ulike. Det kunne være foreldre til andre personer med utviklingshemning som mente det ikke var greit, at kjæresten ble tvangsflyttet, liten forståelse fra myndighetene og nasjonale lover og regler.

Overgrep

I Nederland pågår det et prosjekt for å få slutt på vold mot kvinner med utviklingshemning. Målet er å finne gode måter og teknikker for å kommunisere best med kvinnene om dette vanskelige temaet. De mente at det ville styrke kvinnene når de kunne snakke om og fortelle om det de er blitt utsatt for.

Beslutningsstøtte

Ulike måter å hjelpe mennesker med å ta beslutninger var temaet for et av gruppe-

LETTLEST

Viktige temaer på konferanse

Europe in Action har nettopp hatt konferanse i Praha.

Den var et samarbeid med Inclusion Czech Republic.

Kjærlighet var et viktig tema på konferansen. Alle synes det er fint å ha en kjæreste.

Men det kan være hindringer. For eksempel at kjæresten blir tvangsflyttet.

Vennskap var et annet tema. For barn med utviklingshemning kan det ofte være vanskelig å få venner.

Derfor er det fint at familien hjelper dem med det.

Overgrep var også et tema på konferansen.

Nederland har startet et prosjekt som dreier seg om å få slutt på vold mot kvinner.

Beslutningsstøtte var temaet for et av gruppearbeidene på konferansen.

Det skal være viljen til den saken gjelder som skal komme fram.

arbeidene på konferansen. Betydningen av at det skal være viljen til den saken gjelder og ikke tjenesteyterens eller pårørendes vilje som skal stå i fokus, ble understreket. Utfordringene med å få frem den enkeltes vilje og ønske er gjerne størst for mennesker uten verbalt talespråk. De har ofte problemer med å formidle ønsker og behov. Det var enighet om at personen som skal hjelpe må kjenne den de skal hjelpe veldig godt. I noen tilfeller kan det også være viktig å innhente erfaringer og kunnskap fra en lærer, støttekontakt eller andre som hovedpersonen har jevnlig kontakt med.

Endringer i reglene om utilregnelighet

Justis- og beredskapsdepartementet har lagt fram forslag til lovendringer som skal gi større treffsikkerhet ved identifiseringen av lovbyggere som ikke bør straffes. Det vil si de utilregnelige som ikke kan klandres for sine handlinger. Forslagene ble lagt fram av Regjeringen nylig.

Regjeringen foreslår blant annet at personer med utviklingshemning med en IQ over dagens «grense» på 55 også skal kunne anses utilregnelige, og at funksjonsevnen er

avgjørende. – Det er ikke riktig at personer med en aldersmessig modenhet på 9-10 år skal havne i fengsel, hvor de er sårbare for utnyttelse, påpeker justis- og beredskapsminister Anders Amundsen i følge en pressemelding. Han mener de i stedet bør over i helsevesenet, der tilbakefallsprosenten er langt lavere.

Det står mer i Prp 154 L (2016-2017) Endringer i straffeloven og straffeprosessloven mv. (skyldvne, samfunnsvern og sakkyndighet).

Evalueringen ferdig

Regjeringen har lagt fram sin varslede evaluering av bioteknologiloven.

Helse- og omsorgsminister Bent Høie gir i en pressemelding uttrykk for at evalueringen har avdekket at dagens lov om bioteknologi ikke er tilpasset utviklingen på flere områder. – Det ønsker Regjeringen å gjøre noe med.

Regjeringen presenterer flere forslag til hvordan bioteknologifeltet bør reguleres Høie mener at Bioteknologimeldingen (Meld.St. 39 (2016-2017)) vil gi et godt grunnlag for videre debatt i Stortinget.

LESERINNLEGG

«De andre»?!

Nå er jeg ordløs igjen. Selv i kirken opererer de med "vi" og "de andre". De som ikke er som oss, de som er så spesielle og rare at de ikke kan være sammen med folk flest.

Nå tror ikke jeg at Jesus var noe annet enn en fin fyr som kjempet for at alle skal ha samme menneskeverd, men om han altså fantes – hva ville han sagt om dette? Egen konfirmasjon for "de andre"?

<http://www.ski.kirken.no/.../.../37660/Tilrettelagt-konfirmasjon>

"Gjør døren høy og porten vid..."
Særlig!

Ann Kristin Krokan på Facebook
(Gjengitt med tillatelse av forfatteren, red.)

Brukerstyrt personlig assistanse (BPA) BPA i Aleris - frihet til å leve ditt liv!

Aleris har solid erfaring fra å skreddersy BPA-ordninger i nær dialog med kommunene og BPA-mottakerne. Vårt mål er å gi deg som er funksjonshemmet mulighet til et selvstendig liv.

Med Aleris som din BPA-leverandør, får du:

- Veiledningstelefon 365 dager i året, 24 timer i døgnet.
- Opplæring i å være arbeidsleder.
- Opplæringstilbud til assistentene dine.
- Tilbud om hjelp til å skaffe assistenter.
- Tilbud om bistand til intervju, ansettelse og til å lage turnusplan.
- Stillingsannonser.
- Arbeidsledermanual med rutiner og verktøy for en enklere BPA-drift.
- Assistentmanual til hjelp for assistenten.
- Nettbaserte verktøy for timelister og arbeidsplaner.
- Driftskonto/refusjonsordning til å dekke ekstrautgifter til BPA. (kinobilletter, telefonutgifter, kontorutstyr etc.)
- En arbeidsgiver til assistentene dine som har tariffavtale som sikrer gode arbeidsforhold.
- Rapport hver måned om timeforbruk.

Velkommen til en BPA-samtale med oss i Aleris!

bpa@aleris.no Tlf: 974 80 800
www.aleris.no/bpa

Innsatt og utsatt

Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO) lanserte nylig sin «Rapport om soningsforholdene til utsatte grupper i fengsel». Det er den første helhetlige vurderingen som er gjort av soningsforholdene for innsatte som har diskrimineringsvern etter norsk lov og FNs diskrimineringskonvensjoner. Blant dem er mennesker med nedsatt funksjonsevne.

AV: JURIDISK RÅDGIVER I NFU, INGVILD ØSTERBY

(Foto: Thinkstock)

LDO mener deres situasjon er alvorlig. For de fleste lovbyggere oppleves fengselsstraff som tungt og utfordrende, og i mange tilfeller er det nettopp intensjonen bak bruk av straff. For utsatte grupper, herunder personer med utviklingshemning eller andre funksjonsnedsettelse, kan fengselsstraff medføre en tilleggsbelastning, som strekker seg langt ut over straffens intensjoner. Problemene oppstår fordi det ofte ikke tas hensyn til behovene

utsatte grupper har for tilrettelegging i fengselssystemet. I realiteten blir derfor de gruppene som har diskrimineringsvern straffet hardere enn andre. Dette blir belyst i ombudets rapport som er tilgjengelig på www.ldo.no.

10 prosent

Mennesker med nedsatt funksjonsevne er spesielt utsatt for diskriminering generelt i samfunnet. I en situasjon med frihetsberøvelse i en lukket institusjon, som ikke er tilrettelagt deres behov, er de enda mer utsatt.

Følgende funn i LDO-rapporten har spesiell betydning for innsatte med utviklingshemning:

I 2014 hadde 190 av de innsatte i norske fengsler nedsatt funksjonsevne. Dette utgjør cirka fem prosent av alle innsatte. Forskning anslår dessuten at cirka 10 prosent av alle innsatte har lettere utviklingshemning. Sammenliknet med forekomsten i befolkningen ellers, er personer med lett utviklingshemning overrepresentert blant innsatte i fengsler.

Hverken kriminalomsorgen eller fengselshelsetjenesten har imidlertid etablert en effektiv praksis for å identifisere utviklingshemning når domfelte kommer inn til soning. Fengslene har derfor ikke en

oversikt over hvilke innsatte som kan ha behov for tilrettelegging.

Spesielle utfordringer

Selv om vi hadde hatt en oversikt over hvilke innsatte som trenger tilrettelegging, er fengslene i dag ikke tilrettelagt for at innsatte med utviklingshemning skal ha likeverdige soningsforhold. De kan for eksempel ha behov for tilpasset og forståelig informasjon om rutiner, regler og hvilke forventninger som stilles til innsatte. LDO fikk opplyst at manglende tilrettelagt informasjon ofte medfører at innsatte med utviklingshemning er avhengig av hjelp fra andre innsatte for å mestre soningen.

I mange tilfeller er innsatte med utviklingshemning heller ikke i stand til å benytte seg av tilbud som kontaktbetjent, aktivitets- og undervisningstilbud og andre opplegg som står på programmet. Dermed kan de lett bli passivisert og gå glipp av fellesskap med andre. Dette kan i tillegg føre til at innsatte med nedsatt funksjonsevne ikke får samme progresjon i sin soning som andre innsatte, fordi de ikke blir rustet til å møte samfunnet etter soning på samme måte som andre innsatte.

Ingvild Østerby jobber som juridisk rådgiver i NFU. (Foto: SFA)

LETTLEST

Innsatt og utsatt

I 2014 hadde 190 av de innsatte i norske fengsler nedsatt funksjonsevne.

Det står bl.a. i "Rapport om soningsforholdene til utsatte grupper i fengsel".

Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO) kom nylig med rapporten.

Den tar for seg soningsforholdene for innsatte som har diskrimineringsvern.

Blant dem er mennesker med nedsatt funksjonsevne.

Rapporten sier videre at forskning viser at omtrent 10 prosent av alle innsatte har lettere utviklingshemning.

Fengslene i dag er ikke tilrettelagt for at innsatte med utviklingshemning skal ha likeverdige soningsforhold.

Mennesker med utviklingshemning kan trenge informasjon som er laget spesielt for dem.

Får de ikke en slik tilrettelegging, er de avhengige av hjelp fra andre innsatte.

Innsatte med utviklingshemning klarer ikke å benytte seg av tilbud som finnes.

Det gjelder kontaktbetjent, aktivitets- og undervisningstilbud og andre opplegg som står på programmet.

De kan lett bli passive. Og da går de glipp av fellesskap med andre.

Det blir også vanskeligere for dem å komme ut i samfunnet igjen etter endt soning.

LDOs vurderinger

LDO er bekymret over denne situasjonen, og mener at staten trolig ikke oppfyller kravene om rimelig tilrettelegging under frihetsberøvelse, som følger av FNs konvensjon om rettigheter for mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD) artikkel 14 (2).

Til tross for at det er dokumentert at personer med nedsatt funksjonsevne ikke har likeverdige soningsforhold som andre innsatte, er dette et svakt prioritert politikkområde. Offentlige strategier og planer inneholder i tillegg få konkrete tiltak i denne sammenheng. Til tross for at utredninger er gjennomført, problemet anerkjent og politiske målsettinger fra

myndighetenes side, blir nødvendige tiltak for å sikre likeverdige soningsforhold i flere tilfeller ikke iverksatt.

LDOs anbefalinger

Ombudet kommer i sin rapport med flere konkrete anbefalinger om hvordan forholdene skal bedres og bli i samsvar med internasjonale forpliktelser. Følgende anbefalinger er særlig relevante for innsatte med utviklingshemning:

- Staten bør iverksette en helhetlig kartlegging av soningssituasjonen for innsatte med nedsatt funksjonsevne.
- Kriminalomsorgens praktiske og administrative rutiner må utformes slik at retten til rimelig tilrettelegging rea-

liseres så langt som mulig for innsatte med nedsatt funksjonsevne.

- Kriminalomsorgens utdanningssenter (KRUS) må tilby opplæring og bevisstgjøring om rettigheter til ansatte og innsatte i kriminalomsorgen.
- KRUS bør også utvikle veiledning om konkret tilrettelegging som setter kriminalomsorgen i stand til å etablere en god praksis i forhold til straffegjennomføring for personer med nedsatt funksjonsevne.

Gode anbefalinger

Anbefalingene i LDO-rapporten er både gode og et viktig skritt i retning av bedre soningsforhold for innsatte med nedsatt funksjonsevne, herunder utviklingshemning. Etter å ha deltatt på ombudets presentasjon av rapporten, er det imidlertid liten tvil om at man har kommet lenger i utrednings- og tilpasningsarbeidet for andre utsatte grupper innsatte, for eksempel kvinner. Vi håper dette ikke fører til at soningsforholdene for innsatte med utviklingshemning og andre funksjonsnedsettelse får lavere prioritet, men at staten og kriminalomsorgen intensiverer utredningsarbeidet og iverksetter nødvendige tilretteleggingstiltak.

Det må til for å skape likeverdige soningsforhold.

LDO-rapporten

Ombudets rapport «Soningsforhold til utsatte grupper i fengsel» kan leses i sin helhet her:

https://www.google.no/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0ahUKEwjlsKaMy_vTAhUC_ywKHUrSA0oQFggNMAA&url=http%3A%2F%2Fwww.ldo.no%2Fglobalassets%2Fbrosjyrer-handboker-rapporter%2Frapporter_analyser%2Fsoningsrapport-web.pdf&usq=AFQjCNEXjtXi0BYfPAI2NuiINEV06-3DeQ&sig2=pNI9U5JwWmEy-Kj2Qp1CdA (link)

Rapportens ISBN er 978-82-92852-88-0

Stemmerett for alle

Stemmeretten er en av de mest grunnleggende rettighetene vi har. Det handler ikke bare om å delta i den politiske prosessen, men om å være en borger i samfunnet. Stemmeretten er en av grunnpilarene i et hvert demokrati. Det å utestenge noen fra en slik rett er diskriminering. Det handler både om å ha rett til å stemme ved valg og å kunne bruke stemmeretten sin.

AV: HELENE HOLAND

Foto: Stortinget, Tore Fjeld

Retten til å stemme ved valg har i flere år vært en viktig kampsak for funksjonshemmedes organisasjoner i Europa. En forutsetning for å kunne delta i politisk arbeid og valg er at den rettslige handleevnen er anerkjent. Denne retten er stadfestet i artikkel 12 i FN-konvensjonen om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne. I noen europeiske land blir personer med utviklingshemning fortsatt automatisk umyndiggjort og de mister derfor stemmeretten sin. I disse landene kjemper derfor organisasjonene mot at samfunnet kan umyndiggjøre noen og «supported decisionmaking» er et viktig tema i debatten. I Norge blir ikke personer med utviklingshemning umyndiggjort. Medlemmene i NFU har derfor stemmerett ved valg.

Selv om mennesker med nedsatt funksjonsevne har stemmerett, ser vi i mange land at deltakelsen ved valg er lavere blant innbyggere med nedsatt funksjonsevne enn andre. NFU sin søsterorganisasjon i Storbritannia, Mancap, gjennomførte etter EU-valget i 2010 en undersøkelse som viste at det bare var 31 % av personer med nedsatt funksjonsevne som stemte, sammenlignet med 65,1 % av befolkningen forøvrig. Forskning i Sverige viste et lignende resultat. I 1998 stemte 20 % av personer med nedsatt funksjonsevne sammenliknet

med 81,4 % av befolkningen og at i 1994 stemte 31 % av personer ned utviklingshemning ved nasjonalvalget, sammenlignet med 86 % av den generelle befolkningen.

Alle land som har ratifisert konvensjonen har forpliktet seg til å gi innbyggerne lik annerkjennelse for loven i artikkel 12 og ikke umyndiggjøre. De har også forpliktet seg til å sikre tilgang til full deltakelse i det politiske liv i artikkel 29. Disse rettighetene er også beskyttet av artikkel 21, tilgang til informasjon. The European Disability Forum, EDF, har lagt stor vekt på den plikten både det enkelte land og EU har til å sørge for juridiske rettigheter, tilgjengelig informasjon og fysisk tilgjengelighet til politisk deltakelse og til å kunne avgi stemme ved valg. Dette er en viktig sak i EFD sine tilbakemeldinger på The European Accessibility Act som nå er til behandling i EU. Det Europeiske Økonomiske og Sosiale Utvalg (EØSU) arbeider sammen med EDF for å lage en rapport om hvordan hvert enkelt medlemsland legger til rette for at innbyggere med nedsatt funksjonsevne kan delta ved valg, og bruke stemmeretten sin. De skal også se på hvordan denne tilretteleggingen, eller mangel på tilrettelegging, påvirker valgdeltakelsen og muligheten til å bruke stemmeretten.

Tilbake til Norge. Får alle tilgang til

informasjon om hvilke alternativer vi kan velge mellom? Får alle informasjonen på en måte og i en form som de kan nyttiggjøre seg? Er valgmaterialiet utformet slik at personer som har problemer med å lese kan forstå det? Kan vi alle ta et gjennomtenkt valg når vi avgir stemmen vår? Er valglokalene fysisk tilgjengelige og er det lett å orientere seg der? I Tyskland er det nå en selvfølge at de politiske partiene legger fram sine valgprogram i lettlest format og den utgaven er den mest populære. Hvordan er det i Norge? For noen år siden, ved Stortingsvalget i 2005 var NFU og aktivgruppa i kontakt med alle de politiske partier for å få partiprogrammene i lettlest utgave. Bare et parti tok den gangen utfordringen, det var SV og vi fikk teksten i lettlest format, ingen glanset utgave med bilder og farger.

I tillegg til at vi kan kreve tilgang til både full deltakelse i det politiske liv og tilgjengelig informasjon fra myndighetene med FN-konvensjonen i hånd, kan NFU som organisasjon gjøre sitt for at medlemmene kan delta ved valg. Jeg håper mange lokal- og fylkeslag gjennomfører kurs i demokrati og det å bruke stemmeretten sin før valgdagen. Kursmateriellet er skrevet på bokmål og nynorsk (se side 14), så bruk det.

Jeg ønsker alle et godt valg 11. september!

Fantastiske Solgården i Spania

Sommerferie 2017

Solgården er et tradisjonsrikt feriested på Costa Blanca, mellom Alicante og Benidorm.
Deilige dager med sol, bad og mye moro. Møt nye venner i flotte omgivelser!
Opplev Solgården du også!

Ledsager-
rabatt!

En annerledes og morsom ferie!

Dette er inkludert i reisen til Solgården:

- Trygg og tilrettelagt ferieopplevelse med eget fly og helsepersonell som reiseledere
- Unik bagasjeservice. Direkte fra avreise-flyplass til ditt rom
- Helpensjon.
- 24 timers vakt med norsk helsepersonell
- Flotte tilbud om aktiviteter og utflukter

Enklere ferie kan du ikke få!

For mer informasjon og bestilling: solgarden.no

Tlf 24 14 66 60 (man - fre kl. 08.30 - 21.00)

Følg oss på

SOLGÅRDEN

trygghet, trivsel og glede

Om stortingsvalget

11. september er det stortingsvalg og vi skal velge 169 stortingsrepresentanter. 19 av disse stortingsrepresentantene er det som kalles for utjevningsmandater. Utjevningsmandatene kan avgjøre hvilken regjering vi får etter valget.

AV: FORBUNDSLEDER JENS PETTER GITLESEN

Erna eller Jonas?

Mye spenning er knyttet til stortingsvalget. Vi vet ikke hvem som blir statsminister, men etter all sannsynlighet blir det enten Erna Solberg fra Høyre eller Jonas Gahr Støre fra Arbeiderpartiet. Hvem av disse to som vinner, avhenger av antallet stortingsrepresentanter som støtter dem.

Vi velgere bestemmer hvem som blir stortingsrepresentanter. Hverken Arbeiderpartiet (Ap) eller Høyre (H) vil få nok stemmer alene. De er avhengig av støtte fra andre partier.

Erna Solberg håper helt sikkert at hun kan fortsette å lede dagens regjering av Høyre og Fremskrittspartiet (Frp). Aller helst vil hun nok at både KrF og Venstre (V) også skal bli med i Regjeringen. Men både KrF og V har sagt at de ikke vil være i regjering sammen med FrP.

Ap vil helt sikkert få støtte fra Senterpartiet (Sp) og Sosialistisk Venstreparti (SV) som nok heller vil støtte Jonas og Arbeiderpartiet enn Erna og Høyre. Men Ap trenger kanskje mer støtte og forsøker å få Kristelig Folkeparti (KrF) med på laget. KrF støttet Erna i denne perioden. Mange i KrF mener at partiet skal støtte Erna i neste periode. Hvis Ap skal få med seg KrF, så må KrF få gjennomslag for mange av sine viktige saker. SV er ofte uenige med KrF. Hvis Ap får med seg KrF, så kan en risikere at SV ikke vil støtte en regjering ledet av Jonas.

Det blir enten Erna Solberg (H) eller Jonas Gahr Støre (AP) som blir statsminister etter stortingsvalget. (Foto: Stortinget/Terje Heiestad)

Når både Erna og Jonas ønsker å få med seg KrF, så betyr det at KrF kan få veldig mye å si etter valget. Kanskje det blir slik at de som skal bestemme, er nødt til å få med seg KrF. Da vil KrF få veldig mye makt.

Et gjennomsnitt av meningsmålingene for mai, viser at de rødgrønne (Ap+Sp+SV) ville fått 88 stortingsrepresentanter og flertall i Stortinget. Men flertallet er svært lite og dette kan fort endre seg fram mot valget.

Distriktsrepresentanter og utjevningsmandat

I et stortingsvalg velges det et bestemt antall stortingsrepresentanter fra hvert fylke. Noen fylker er store. Der velges det mange stortingsrepresentanter. Oslo er størst. Fra Oslo velges 19 stortingsrepresentanter. Aust-Agder er et lite fylke, og herfra velges det kun fire stortingsrepresentanter.

Desto flere stemmer et parti får i et fylke, desto flere stortingsrepresentanter får partiet. Men valgordningen er litt urettferdig med de små partiene. Et parti som har omtrent 10 prosent oppslutning,

burde hatt omtrent 17 av de 169 stortingsrepresentantene. Men partiet vil kun få stortingsrepresentanter fra de fylkene med veldig mange stortingsrepresentanter. For å rette opp denne urettferdigheten, er det innført utjevningsmandater.

Det er ett utjevningsmandat fra hvert fylke. De andre stortingsrepresentantene som velges fra fylket kaller en for distriktsrepresentanter. Utjevningsmandatene blir fordelt på partiene på en slik måte at antallet stortingsrepresentanter fra partiene skal stemme best mulig med antallet stemmer partiet fikk i hele landet.

Utjevningsmandatene går først og fremst til de minste partiene, Venstre, Kristelig Folkeparti, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet.

Sperregrensen

For å unngå at det kommer for mange små partier på Stortinget, har en innført sperregrensen. Kun partier som får mer enn fire prosent av stemmene ved valget, får utjevningsmandater. Partier som får flere enn fire prosent av stemmene er over sperregrensen. Partier som får færre enn

NFU Oppland fylkeslag engasjerte stortingsrepresentant Tore Hagebakken til å kurse medlemmene i forbindelse med forrige stortingsvalg. (Foto: Bitten Munthe-Kaas)

fire prosent av stemmene er under sperregrensen.

Kan avgjøre stortingsvalget

Når dette skrives (i begynnelsen av juni) er det ifølge meningsmålingene fem partier som ligger rundt sperregrensen meningsmålingene

Hvis SV går tilbake med 0,2 prosent, så kommer de under sperregrensen. Vi kan da regne med at SV kun får en eller to stortingsrepresentanter. Da vil det bli vanskelig å sikre et rødgrønt flertall på Stortinget. Hvis Venstre går fram med 0,8 prosent, så kommer de over sperregrensen og kan regne med syv stortingsrepresen-

tanter. En slik situasjon vil nok Erna like. I så fall er det mye som tyder på at Erna kan fortsette å regjere.

Mye tyder også på at sperregrensen og utjevningsmandatene vil være svært avgjørende for hvem som danner regjering etter høstens stortingsvalg.

Parti	Oppslutning	Antall stortingsrepresentanter
Sosialistisk Venstreparti (SV)	4,2 %	8
Kristelig Folkeparti (KrF)	4,7 %	9
Venstre (V)	3,2 %	2
Miljøpartiet De Grønne (MDG)	2,8 %	1
Rødt	2,6 %	2

Gjennomsnitt av meningsmålinger for mai 2017 og antallet stortingsrepresentanter som dette ville gitt.

Prøvevalg

NFU Hedmark fylkeslag har planer om å arrangere kurs for sine medlemmer om bruk av stemmeretten ved det kommende stortingsvalget. Her skal blant annet et prøvevalg stå på dagsorden.

Valgmateriell

I forbindelse med høstens stortingsvalg har NFU både oppdatert studieheftet «Stortingsvalg» som nå er tilgjengelig både i nynorsk og bokmålversjon.

I heftet belyses noen av de viktigste prinsippene og retningslinjene for hvordan Norge blir styrt gjennom storting og stortingsvalg. Det blir i tillegg lagt vekt på hvordan et stortingsvalg blir gjennomført og hvordan den enkelte kan delta.

Heftet er lagt ut på www.nfunorge.org – i begge målformer. Det kan også bestilles i papirversjon. Se mer om hvordan i NFU-butikken på side 43.

Trygdeoppgjøret

SAFO sa nei

Grunnbeløpet øker med 1058 kroner fra 1. mai 2017. Prisene på varer og tjenester øker likevel mer. Det ble resultatet av årets trygdeoppgjør.

SAFO – der NFU er med – protesterte sammen med Pensjonistforbundet og FFO mot at Regjeringen enda en gang ville gi mindre kjøpekraft til pensjonistene. Kravet fra SAFO var det motsatte. Som i praksis innebar at grunnbeløpet skulle økes like mye som prisene, og at «særskilte forhold», som for eksempel å motta minstepensjon eller uførestønad måtte tas hensyn til.

Det står mer om trygdeoppgjøret her: <https://www.regjeringen.no/.../regulering-av-folke.../id2008616/>

Vær brysomme!

Resultatet av trygdeoppgjøret ble nok et år med tap av kjøpekraft. Pensjonistforbundets svar på årets trygdeoppgjør er å oppfordre pensjonister og uføretrygdete til å bli aktivt «brysomme» under årets valgkamp.

LETTLEST

Hvem vinner stortingsvalget?

Erna Solberg fra Høyre vil nok gjerne fortsette som statsminister.

Jonas Gahr Støre fra Arbeiderpartiet håper han kan bli ny statsminister.

Begge partier trenger støtte fra andre partier for å vinne.

Høyre og Fremskrittspartiet har ledet Regjeringen fram til nå.

Erna vil nok gjerne ha med seg Kristelig Folkeparti og Venstre i en ny regjering.

Men det spørres om de vil være sammen med Fremskrittspartiet.

Arbeiderpartiet får antakelig støtte fra Senterpartiet.

Sosialistisk Venstreparti kan også være interessert i å støtte Arbeiderpartiet.

Skal Kristelig Folkeparti støtte Arbeiderpartiet, må de få gjennomført mange av sakene sine.

Vi skal velge 169 stortingsrepresentanter.

19 av disse stortingsrepresentantene er det vi kaller utjevningsmandater.

Utjevningsmandatene gjør valgordningen mer rettferdig for de mindre partiene.

Det er ett utjevningsmandat i hvert fylke.

Hvert fylke velger et bestemt antall stortingsrepresentanter.

Store fylker velger mange representanter.

Små fylker velger færre.

Et parti i et fylke kan få mange stemmer. Da får det også mange stortingsrepresentanter.

Stortinget vingeclippet Fylkesmannen

AV: TIDLIGERE NESTLEDER I NFU, ALF ANVEDSEN
FOTO: STORTINGET / TERJE HEIESTAD

Stortinget vedtok nylig Regjeringens forslag om å styrke lokaldemokratiet. Vedtaket betyr i praksis en vingeclipping av Fylkesmannen og overføring av mer makt til kommunene. Det er likevel først og fremst innbyggerne/deg/meg/velgerne det går ut over.

Med dette vedtaket forskyves makten ikke nedover, men oppover i systemet – bort fra innbyggerne. Kommunen fatter mange vedtak som gjelder innbyggerne. Stikkord er for eksempel opptak i barnehage, vedtak om spesialundervisning, tildeling av sykehjemsplass eller byggeløyve. Hvis den enkelte saken gjelder mener at det kommunale vedtaket er urimelig, kan det påklages og overprøves av staten. Denne muligheten er en del av innbyggernes rettsikkerhet.

Hva han ikke fortalte

Leder av kommunal- og forvaltningskomiteen, Helge André Njåstad (FrP) holdt saksordførerrinnlegget. Han hevdet blant annet:

«Bakgrunnen for denne saka er ønsket til Regjeringa om å innføre ei ny ordning der kommunar og det lokale sjølvstyret kan reisa sak mot staten dersom ein er ueinig i ei motsegn eller ei avgjerd fatta av departementet. Det er ei sak som partiet mitt, Framstegspartiet, lenge har ivra for.»

Det Helge André Njåstad derimot ikke fortalte noe om, er at forslaget innebærer en svekkelse av innbyggernes rettsikkerhet. Når innbyggere klager på kommunale vedtak, er det staten ved Fylkesmannen, som i de fleste tilfeller er klageinstans. Dette stortingsvedtaket er stikk i strid med FrP sin politikk om at individets rettsikkerhet skal styrkes i forhold til myndighetene.

Forslaget har tre komponenter som alle innebærer at innbyggernes rettsikkerhet blir svekket:

Kommunene får for det første anledning til å gå til sak mot staten dersom den klagende part får medhold hos Fylkesmannen – som dermed spilles over sidelinjen. Listen heves for det andre for overprøving av kommunale vedtak. Fylkesmannen skal ikke lenger bare legge vekt på hensynet til det lokale selvstyret, men stor vekt på det lokale selvstyret ved prøving av det frie skjønn. Det må for det tredje fremgå av vedtaket at klageinstansen har lagt vekt på og begrunnet hensynet til det kommunale selvstyret.

Det var skuffende, men neppe tilfeldig at Njåstad valgte å ikke si noe om hvilke konsekvenser vedtaket vil få for innbyggeren som vil klage på kommunale vedtak.

Hvem får sin rettssikkerhet svekket?

Min påstand er – alle – som kommer i en situasjon hvor man vil klage til Fylkesmannen. Det gjelder foreldre som vil klage over vedtaket om opptak i barnehagen. Det gjelder sønnen som vil klage på avslaget på sykehjemsplass eller plasseringen av moren på et dobbeltrom. Det gjelder byggherren som vil klage over avslaget på bygging av garasje som kommunen mener er 25 cm for høy. Det gjelder den unge mannen med utviklingshemning som får avslag på støttekontakt. Det gjelder kvinnen som får redusert sitt

Hvem stemte hva?

Lovforslaget ble vedtatt med 65 stemmer for og 35 stemmer mot. Det var kun Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti som stemte mot.

De som vil vite mer ...

Stortingsdebatten er referert i sin helhet på <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Referater/Stortinget/2016-2017/refs-201617-05-29?m=6>

vedtak om brukerstyrt personlig assistanse (BPA) med 30 prosent.

Disse konsekvensene burde det vært gjort bedre rede for i lovforslaget – slik Eirin Sund (A) fanget opp. Hun mente at proposisjonen hverken opplyser Stortinget godt nok, eller redegjør tilstrekkelig for de negative konsekvensene. Sund påpekte dessuten at det oftest er økonomiske begrensninger som styrer valgene som lokaldemokratiet gjør. Hun understreket at kommunenes mulighet til å kunne styre seg selv på en bedre måte enn det de gjør i dag, tvert imot burde styrkes.

Karin Andersen (SV) var tydelig når hun ga uttrykk for at det er innbyggernes stilling mot en sterk forvaltning som burde bekymre stortingsflertallet mest. Hun minnet om nedslående resultater av tilsyn med kommunale tjenester. Andersen viste ellers til NOU 2016:17 «På lik linje – åtte løft for å realisere grunnleggende rettigheter for personer med utviklingshemning». Her er det grundig dokumentert at innbyggere med utviklingshemning diskrimineres på alle livsområder.

Summa summarum: Det virker som om stortingsflertallet i sin iver etter å overføre makt til kommunene ikke tar hensyn til at maktforskyvningen skjer på bekostning av innbyggernes rettigheter.

Storingsrepresentant Eirin Sund (Ap) mente at de negative konsekvensene av forslaget er utydelig fremstilt i Regjeringens forslag.

Leder av kommunal- og forvaltningskomiteen, Helge André Njåstad (FrP) var saksordfører.

Storingsrepresentant Karin Andersen (SV) var tydelig i sin kritikk av Regjeringens forslag.

Vi vil ikke være supperåd!

– Rådet for funksjonshemmede i Horten kommune etterlyser brukermedvirkning. Vi ønsker å gjøre en forskjell, men kommer for sent inn i prosessene, blir ikke hørt og vil ikke være et supperåd.

AV: BITTEN MUNTHE-KAAS

Anne Elisabeth Frogner og Torill Kvaale Eriksen fra henholdsvis NFU Horten lokallag og Norges Handikapforbund representerer to av de fem brukerrepresentantene i rådet. I et intervju med avisen Gjengangeren gir de uttrykk for at de har støtte fra alle brukerorganisasjonene når de uttaler seg. Dette kommer også fram i rådets årsrapport som ble lagt fram for kommunestyret etter at SFA gikk i trykken.

I en kommentar til SFA minner de to brukerrepresentantene om at deres oppgave er å komme med råd, men at det er opp til politikerne og administrasjonen eventuelt å følge dem. De tror at ordføreren har de beste intensjoner.

– Han har – etter råd fra oss – tatt initiativ til å lage Retningslinjer for bruker-

”
«I og med at medlemmer fra rådet ikke er fornøyd med brukermedvirkningen, må vi se nærmere på hvordan dette fungerer»

Ordfører Are Karlsen (Ap)
i Horten til SFA

”
«I reglementet står det hvilke saker vi skal ha brukermedvirkning. Jeg forventer at det regelverket følges opp».

Varaordfører Ivar Andreassen (Sp)
i Horten til Gjengangeren

medvirkning. Politikerne i Horten – i alle fall noen – mener at vi har fått retningslinjer, og da er deres jobb gjort. De synes å mene det er opp til administrasjonen å følge opp slik at brukermedvirkning blir ivaretatt. Noen politikere irriterer seg over at vi gang på gang gjentar at vi ønsker å være med i prosesser og prosjekter. De synes vi maser unødige. De spør seg ikke

hvorfor, sier de to rådsmedlemmene.

De mener et problem for Rådet for funksjonshemmede i Horten er at ingen påser at retningslinjene for brukermedvirkning blir realisert. – Det er en jobb å gjøre der, presiserer Anne Elisabeth Frogner og Torill Kvaale Eriksen.

Kommunestyrerepresentant og medlem av rådet, KrF-politikeren Zvonimir Vojtulek, bekrefter Frogners og Kvaales erfaringer, og påpeker ifølge Gjengangeren det fortvilende i at rådene fra de som vet hvordan det er å ha en funksjonsnedsettelse, ikke tas med når avgjørelser blir fattet.

Varaordføreren

Varaordfører i Horten, Ivar Andreassen (Sp), viser på sin side til at dette er en kjent problemstilling og at det er ikke første gang de nevner dette. Derfor har vi laget et eget regelverk, slik at når vi har politiske saker oppe til avgjørelse, trenger vi ikke å henge på det i hver sak. I reglementet står det hvilke saker vi skal ha brukermedvirkning. Jeg forventer at det regelverket følges opp, sier Andreassen til avisen.

Toril Kvaale Eriksen (Foto: Privat)

Anne Elisabeth Frogner (Foto: Privat)

Ordfører Are Karlsen (Ap) vil se nærmere på hvordan regelverket for brukermedvirkning fungerer. (Foto: Horten Kommune)

Varaordfører Ivar Andreassen (Sp) forventer at dagens regelverk blir fulgt opp. (Foto: Gjengangeren)

Ordføreren

SFA tok kontakt med ordfører Are Karlsen (Ap) med spørsmål om hva det står i reglementet om hvilke saker som «kvalifiserer» (red.ordbruk) for brukermedvirkning, og om hvordan han mener dette reglementet fungerer. I en epost svarer ordføreren følgende:

«Jeg mener at de fleste saker i utgangspunktet kvalifiserer til brukermedvirkning, men forskjellige saker har ulike brukere/interessenter. I noen saker er funksjonshemmede brukere, i andre barn, ungdom, foreldre, eldre, idretten, kulturlivet, næringslivet og så videre.

For noen av gruppene er det opprettet egne råd. Rådene – som for eksempel rådet for funksjonshemmede – kan ta opp alle

politiske saker til behandling før de kommer til formannskap og kommunestyret. Rådenes møter kommer først i møterunden slik at de har muligheten til å gi råd i alle saker. Rådenes vedtak blir alltid referatført og presentert for øvrige politikere gjennom saksbeskrivelsene.

«I tillegg har vi utarbeidet et eget regelverk for brukermedvirkning. I og med at medlemmer fra rådet ikke er fornøyd med brukermedvirkningen må vi se nærmere på saken. I den forbindelse har administrasjonen fått i oppdrag å legge til rette for en god dialog med rådene. Siktemålet er å sikre en best mulig felles forståelse av hvordan brukermedvirkningen i praksis skal fungere», skriver Are Karlsen.

LETTLEST

– Vi vil ikke være supperåd

Det dreier seg om Rådet for funksjonshemmede i Horten kommune.

Anne Elisabeth Frogner fra NFU og Torill Kvaale Eriksen fra Norges Handikapforbund er to av de fem brukerrepresentantene i rådet.

De sier at Rådet for funksjonshemmede i Horten kommune etterlyser brukermedvirkning.

Men de kommer altfor sent inn i prosessen.

De blir ikke hørt.

De sier at de har støtte fra alle brukerorganisasjonene når de uttaler seg.

Kommunen har laget retningslinjer for brukermedvirkning.

Ingen påser at retningslinjene for brukermedvirkning blir gjennomført, mener de to brukerrepresentantene.

Dette er et problem for Rådet for funksjonshemmede i Horten, mener de.

Vi ønsker alle våre lesere en riktig god sommer!!

Hiv o'hoi for en tur!

– Det beste var sjørøverfrokost hvor Pelle kastet vann på sjørøverjenta og jeg spiste grønn rottesuppe, sier Henrik Dahle Øverby (14). Sammen med 58 andre fra NFU Sandnes er han på tur til Abra Havn i Dyreparken i Kristiansand.

TEKST: KAREN KILANE
FOTO: FRANK OTTO PEDERSEN

For Henrik og alle de andre var sjørøvertoktet en kjempeopplevelse.

Det smeller i kanoner, sjørøverne hoier og danser mens Kaptein Sabeltanns skute seiler inn i Abra Havn, sjørøverlandsbyen i Kristiansand. På brygga står en hel folkemengde klar for å ta imot sjørøverne. De fleste er på tur med NFU, Norsk forbund for Utviklingshemmede.

Mange kaster seg med i sjørøverdansen og stemningen er til å ta og føle på.

– Når jeg går i Dyreparken og ser Henriks ansikt lyse opp i begeistring, ja, da kan vi snakke om fullverdige liv. Det synes at det er en gutt som har det bra i livet sitt, og det er det godt å få vise til andre. Det er jo nesten sånn at vi driver litt folkeopplysning når vi er på tur sammen, smiler Nina Øverby, Henriks mor.

NFU Sandnes

NFU Sandnes har virkelig slått på stortromma denne helga. Til sammen er 59 mennesker på en tur som inkluderer overnatting i Abra Havn, inngang i Dyreparken, egen dyrevisning og sjørøverfrokost. Og det er ingen tvil om at sjørøverfrokost med nærhet til sjørøverne er et høydepunkt for mange. Det er ikke lett å konsentrere seg om leverpostei og melkeglass når både Langemann og Pysa jevnlig trekker korder, danser eller kommer bort for å slå av en prat.

Thomas T Haukali er 24 år og dreven sjørøverentusiast.

– Det er kjempekjekt! Spesielt å dra på tur med Den sorte dame og lete etter skatt. Og så var det gøy å være sammen

med kameratene mine i Dyreparken og se på dyr. Jeg har lyst til å reise tilbake, sier han.

Leder for NFU Sandnes, Kirsten Marie Høyland, er også begeistret for at gjengen fra Sandnes har fått så gode opplevelser med seg i bagasjen hjem.

– Både ungdommer og voksne har opprettet nye kontakter, og vi håper at turen fører til at flere skal oppleve det lettere å komme på de arrangementene som lokallaget arrangerer. Det er så mange som spør når neste tur skal være, jeg tror egentlig de fleste nå er klar for ny tur allerede neste år, smiler hun.

– Ja, dette har vært ei helg for å kose seg! Det har vært godt for oss foreldre å utveksle erfaringer, og det er koselig for

På vei til topps på kaptein Sabeltanns skute.

barna og de unge å være sammen. Vi foreldre treffes på et likemannstreff en gang i året, ellers er det lokale aktiviteter for alle – som gårdsbesøk, kanotur, vårfest med mer. Men det er fem år siden sist vi var på en så stor tur sammen. Skjønt dette har vært så gøy, så jeg tror det er stemning for å reise sammen litt oftere, smiler Nina Øverby.

Denne gangen var det Dyreparken og Abra Havn som sto på planen. En annen gang er det kanskje noe annet. Men det var en tydelig glede knyttet til å møte sjørøverne fra Kaptein Sabeltanns verden.

Slageren Sabeltann

– Uten å generalisere, så tror jeg at det er noe med konseptet Sabeltann. Det er mange med utviklingshemning som aldri blir helt ferdig med denne sjørøveren. For vår del har Henrik hatt nedtelling i flere dager. Da vi parkerte og han fikk se sjørøverlandsbyen Abra Havn, så lyste begeistringen av øynene hans. Han kjenner karakterene, kan sangene, har sett alle filmene, så dette er forutsigbart og han vet hva han går til. Jeg husker storebroren til Henrik på et tidspunkt mente det var på tide å gå over fra Sabeltann til Jack Sparrow, men det var ikke det samme. Jeg ser jo

at i NNDS (Norsk Nettverk For Down Syndrom) er det stadig noen som kommenterer at barna aldri synes å bli ferdig med Sabeltann. Jeg tror det er viktig med det gjenkjennbare, og det vil jeg ikke ta fra Henrik, sier Nina.

– Hvorfor er det viktig å reise på tur sammen?

– Når vi er på tur sammen, så vet de andre foreldrene at vi reiser på litt andre premisser. Reiser vi med andre familier, så er det litt annerledes. Når noen sier "Hei Henrik" og han ikke svarer, så er det

gjenkjennbart. Litt sånn "det er min sønn i dag og din sønn i morgen". Selv om alle på turen er forskjellige, så er det likevel noe vi har felles. Og det er litt godt at alt får være normalt. Dessuten er det godt å kunne snakke sammen. Det er fint å treffe dem som har litt eldre barn og få snakket om valg som ligger foran. Og så er det hyggelig for de ungdommene som ønsker å få være sammen uten oss voksne. Mange av ungdommene var samlet i sin egen sjørøverkåk, svarer Nina.

En spennende dag for både store og små.

Fieke vant!

Striden i den såkalte Fieke-saken er avsluttet – i denne omgang. Fylkesmannen i Hedmark har gitt 18-åringen og hennes foreldre fullt medhold. Jenta med Downs syndrom fra Åmot har fått rett til å oppholde seg og bo skoleåret ut på Stiftelsen Grobunn i Stange kommune.

Fieke van Loon fikk gå skoletiden sin ut på Grobunn. (Foto: Stian S. Steinsvik, Hamar Arbeiderblad).

Journalist Stian S. Steinsvik i Hamar Arbeiderblad har gitt mye spalteplass til denne saken. Den handler kort fortalt om Fieke Van Loon som i mange år var innesluttet og til dels levde i en fantasiverden. Hun hadde aldri hatt en god venn, og i svært liten grad vært del av noe sosialt fellesskap.

Først da hun fikk plass hos Stiftelsen Grobunn endret tilværelsen seg totalt. Skolen, som er et videregående skoletilbud for ungdom med spesielle behov, fikk Fieke ut av sin isolerte tilværelse. Hun fikk venner, kjæreste og trivdes i livet sitt.

Problemene oppsto da hennes hjemstedskommune Åmot og Stange kommune som huser Grobunn, ikke ble enige om hvem som skulle betale. Åmot nektet å betale, og mente hun heller kunne benytte seg av de tilbudene som finnes i hjemkommunen. Stange på sin opptrådte like firkantet. Hvis ikke Åmot betalte, ville Stange frakte henne til og fra Grobunn i taxi, framfor å la henne bo på Grobunn.

Saken endte etter hvert hos Fylkes-

mannen i Hedmark som nylig konkluderte med at Stange kommune har det juridiske og økonomiske ansvaret for Fieke. Det vises til at Grobunn er et rimeligere tilbud enn det kommunen hadde foreslått. Fylkesmannen legger dessuten vekt på at Fieke ville miste retten til opplæring og muligheten til å delta i et fellesskap. I det hele tatt legger Fylkesmannen først og fremst vekt på 18-åringens behov, i motsetning til hva de to kommunene gjorde.

Uverdigg krangel og regelrytteri

Hamar Arbeiderblad karakteriserte på lederplass Fieke-saken som en uverdigg krangel basert på regelrytteri mellom to kommuner.

– Selv om Stange må dekke kostnadene, går ikke Åmot fri for kritikk på nettopp dette punktet. Kommunen oppfordres til å «...utøve det kommunale selvstyret med mer raushet og mer aktivt samarbeid med bruker og pårørende enn tilfellet var i denne saken».

Det er klar tale.

LETTLEST

Fieke fikk venner

Fieke van Loon levde i mange år i en fantasiverden.

Hun var innesluttet og hadde aldri hatt en god venn.

Fieke har Downs syndrom og bor i kommunen Åmot.

Da hun fikk plass på Stiftelsen Grobunn forandret alt seg.

Skolen er et videregående tilbud for ungdom med spesielle behov.

Her fikk Fieke venner og kjæreste!

Men Åmot kommune nektet å betale. De mente hun kunne benytte seg av tilbudene der.

Stange kommune var vrang. De ville frakte Fieke fram og tilbake i taxi hvis Åmot ikke betalte.

Saken havnet hos Fylkesmannen i Hedmark. Han la vekt på hva som var best for 18-åringen.

Fieke har fått rett til å oppholde seg og bo skoleåret ut på Stiftelsen Grobunn i Stange kommune.

Leserinnlegg

Hvilken vei vil kommunen gå?

Det fremkommer stadig nye forslag om endringer som rammer de av våre innbyggere som selv ikke kan ivareta sine interesser. I mye større grad enn tidligere er de avhengig av at verger og pårørende opptre som «vaktbikkjer» i slike prosesser, for å sikre gode individuelt tilpassede tjenester.

AV: ANNE EIKREM, LEDER AV NFU RAUMA LOKALLAG

Det siste forslaget er nå å avvikle arbeidsplasser ved Troll-tinn og endre på kantinedriften på rådhuset. I dag er dette statlig finansierte varig tilrettelagte arbeidsplasser (VTA) ved Astero.

Som tilsatt i en VTA-plass ivaretas arbeids-

takeren av arbeidsmiljøloven som på enhver annen arbeidsplass. Det er da merkelig at kommunen forslår å avvikle disse uten at de aktuelle arbeidstakerne er informert. Hvem ville ikke reagert på en slik behandling?

NFU reager på at Rauma kommune vil overta ansvaret for alt arbeidstilbud til personer med utviklingshemning. Arbeidsmarkedstiltak er et nasjonalt ansvar gjennom NAV. Det oppfattes derfor svært diskriminerende når dette tilbudet foreslås avsluttes og overføres til kommunen.

Aktivitetstilbud i stedet?

Forslaget uttrykker en diskriminerende vurdering av arbeidsinnsatsen til mennesker med utviklingshemning og vår bekymring er nå at arbeid skal erstattes med aktivitetstilbud. Mange mennesker med utviklingshemning kan delta i det ordinære arbeidslivet om det blir tilstrekkelig tilrettelagt. Det krever at man ser den enkelte, ut fra personlige forutsetninger og ressurser, ikke ut fra diagnose.

De siste 30 årene har den politiske målsettingen vært at mennesker med utviklingshemning også skal kunne delta i arbeids-

livet. Dette er et forsømt felt over det ganske land. Men en ting vet vi: VTA-plasser er det eneste virkemidlet som har fungert i retning av å realisere målet.

Vår oppfordring er at kommunens administrasjon og politikere ser nærmere på disse prosessene vi nevner her og sikrer at vi for fremtiden kan komme i dialog på et tidligere tidspunkt i saker der den enkeltes rettssikkerhet er i fare. Brukeren har rett til å medvirke, og tjenestene har plikt til å involvere brukeren.

Ifølge Helsedirektoratet er brukermedvirkning en lovfestet rett, og er ikke noe tjenesteapparatet kan velge å forholde seg til eller ikke. Rauma kommune kan ikke risikere å bryte med både lovverk og menneskerettigheter. Vi viser også til FN-konvensjonen om rettigheter til mennesker med nedsatt funksjonsevne som ble ratifisert av Norge i 2007, og da spesielt artikkel 27 om arbeid og sysselsetting.

(Innlegget er forkortet og gjengitt med forfatterens tillatelse. Det har tidligere stått i Åndalsnes avis. Ordføreren i Rauma har i etterkant tatt kontakt med lokallaget og bedt om et møte om saken. Vi kommer tilbake til det, red.)

BRUKERSTYRT PERSONLIG ASSISTANSE TIL DEG SOM STYRER SELV ELLER VIA VERGE

Vi har 25 års erfaring med BPA med en særlig kompetanse på BPA til deg som styrer via verge.

Vårt utgangspunkt er menneskers likeverd og rett til styring i eget liv. Vårt mål er at du styrer din assistanse ut fra dine behov.

Du får god opplæring og fast rådgiver som støtter deg hele veien.

Sammen finner vi den beste assistansen til deg! Ta kontakt på tlf 98 23 77 24 eller se: www.oliviaassistanse.no

Olivia
Assistanse

Elisabeth fikk drømmejobben!

Elisabeth Dale Larsen i Bergen drømte om å jobbe. Til slutt valgte hun å stå fram i TV Bra og Bergensavisen og fortalte om sin passive hverdag og følelsen av ikke å være verdsatt.

TEKST: BITTEN MUNTHE-KAAS

Dermed stod arbeidsgiverne i kø. Når dette leses, er hun i full jobb under veiledning i regi av kjøkkenet på et av byens hoteller.

22-åringen avsluttet restaurant- og matfag på videregående skole i fjor. Siden har hun ventet på noe å gjøre, fortvilet og oppgitt over beskjeden fra NAV om at det ville ta lang tid før hennes høyeste ønske ville bli oppfylt.

– Tilbakemeldingene etter at hun stod fram har vært overveldende, sier Elisabeths pappa, Dennis Larsen, i en samtale med SFA. Han viser til at flere kiosker, en barnehage, et forsikringsselskap og diverse hoteller og restauranter tok kontakt med jobbtilbud til datteren.

Elisabeth Dale Larsen (22) har fått fast heldagsjobb under veiledning på et hotell i Bergen. (Foto: Privat)

Skandale

TV Bra har flere ganger rettet søkelyset på den høye arbeidsledigheten blant mennesker med utviklingshemning og problemet med å skaffe flere plasser innen Varig tilrettelagt arbeid (VTA). Mangelen opprør tidligere arbeids- og administrasjonsminister og pensjonert professor i samfunnsøkonomi ved NHH, Victor Normann. Han mener Nav ikke gjør nok for å skaffe flere VTA-plasser, og minner samtidig om at det er 650 000 personer i yrkesaktiv alder som ikke får jobb her i landet.

– Noen av dem kan ikke jobbe, men la oss si at halvparten fungerer halvparten så godt som oss andre. Det representerer en årlig verdiskapning på 100 milliarder kroner. Å få disse i arbeid er det mest lønnsomme vi kan gjøre rent samfunnsøkonomisk, presiserer Victor Normann i et intervju med avisen.

NAV Hordaland

SFA tok kontakt med NAV Hordaland og fikk følgende epost-kommentar på vår etterlysning etter flere plasser innen Varig tilrettelagt arbeid (VTA) fra fylkesdirektør Anne Kverneland Bogsnes.

«NAV Hordaland er det fylket i landet som har flest VTA-plasser totalt sett, både når det gjelder VTA i ordinær virksomhet og VTA i skjermet virksomhet. Vi vet at enkelte kommuner kan tenke seg å ha flere VTA-plasser. Vi skulle selvfølgelig ønske at vi kunne tilby flere VTA-plasser i skjermet virksomhet. Årsaken til at vi ikke kan etablere flere VTA-plasser i skjermet virksomhet, er at fylket får tildelt en samlet økonomisk ramme for gjennomføring av VTA-tiltakene. Per i dag har vi brukt 78 prosent av plassene på VTA i skjermet virksomhet, og 22 prosent på VTA i ordinær virksomhet. Vi ønsker at flere av brukere skal få mulighet til å delta i det ordinære arbeidsliv.»

Forbundsleder Jens Petter Gitlesen (Foto: SFA)

Professor Victor Normann mener NAV ikke gjør nok for å skaffe nok VTA-plasser. (Foto: Norges Handelshøyskole)

– NAV Hordaland er det fylket som har flest VTA-plasser totalt sett, sier fylkesdirektør Anne Kverneland Bogsnes. (Foto: NAV – Hordaland)

Tilsynssak mot lege i Tolga

Fylkeslege i Hedmark, Trond Lutnæs

I følge VG skjedde det etter påstander om at hun på sviktende grunnlag har utstedt legeerklæringer om at tre brødre ikke kunne styre sin egen økonomi, og

Kommunelege Karen Prytz i Tolga i Østerdalen er satt under tilsyn av Fylkesmannen i Hedmark.

at de trengte verge. I følge avisen avisen trakk kommunelegen konklusjonen om at de ikke har nok orden på økonomien sin til at de er i stand til å ivareta sine egne interesser på en og samme dag. De tre brødrene sier på sin side at de aldri har snakket med eller hatt time hos legen.

– Det som har skjedd er helt forferdelig. Sønnene mine er blitt utsatt for et grovt maktovergrep som er umulig å akseptere, sier moren.

Det var – fortsatt ifølge avisen – NAV-leder Synnøve Narjord i Tolga som først kom fram til at ingen av brødrene er i stand til å ivareta sine egne personlige eller økonomiske interesser. Fylkesmannen i Hedmark hadde ingen innvendinger. Ettersom alle tre også var blitt fratatt samtykke-

kompetansen av kommunelegen, ble den endelige beslutningen fattet om at de tre brødrene skal settes under vergemål.

Da lokalavisen Østlendingen tok kontakt med fylkeslege Trond Lutnæs opplyste han at det var moren som hadde klaget saken inn for Fylkesmannen i Hedmark. – I den klagen vi har fått er det en rekke utsagn om at legeerklæringer er gitt på sviktende grunnlag. Det første vi alltid gjør i slike saker er å forelegge disse spørsmålene til den som utstedte attestene, og det er der vi er nå, sa Lutnæs til lokalavisen like før SFA gikk i trykken.

Hverken kommunelegen eller NAV-lederen har villet kommentere saken overfor de to avisene.

SFA kommer tilbake til denne saken.

LETTLEST

Drømmejobben

Endelig fikk Elisabeth drømmejobben!

22-åringen avsluttet restaurant- og matfag på videregående i fjor.

Men hun fikk ingen jobb.

Hun bestemte seg for å fortelle TV Bra og Bergensavisen om den passive hverdagen sin.

Hun følte seg ikke verdsatt.

Det førte til at Elisabeth fikk mange jobbtilbud!

Nå arbeider hun i full jobb under veiledning på kjøkkenet i et av byens hotell.

Bedre tjenester henger sammen

Nå går startskuddet for å lage planen som skal få samfunnets tjenester til mennesker med nedsatt funksjonsevne til å henge bedre sammen. Organisasjonene applauderer.

Barne- og likestillingsminister Solveig Horne (Frp) tok møtedeltakerne på senga da hun ønsket velkommen til rundbordmøte i departementet nylig. Der skulle funksjonshemmedes organisasjoner møte politiske ledere i en rekke departementer for å drøfte utfordringer og løsninger. Organisasjonene hadde nok en gang forberedt seg på å etterlyse en helhetlig plan for å likestille mennesker med funksjonsnedsettelse i samfunnet.

Men da Solveig Horne ved innledningen til møtet slapp nyheten om at Regjeringen nettopp hadde vedtatt å sette i gang arbeidet med en slik plan, måtte manuskriptene legges bort – ifølge Handikapnytt utsendte.

Én dør inn

– Nyttene for den enkelte vil være at tilbudene de trenger i hverdagen, vil være bedre koordinert enn i dag. Når du kommer til det offentlige, er det et ønske om at det bare skal være én dør inn, sa Solveig Horne.

Arbeidet med å lage planen starter rett over sommeren. Og statsråden lovet at organisasjonene og sivilsamfunn skal involveres tett i arbeidet.

Arbeidet med å lage planen starter rett over sommeren. Organisasjonene og sivilsamfunn skal involveres tett i arbeidet, sa statsråd Solveig Horne. (Foto: SFA)

Brutte løfter og glemte målsettinger

Arbeidstilbudet til mennesker med utviklingshemning har alltid vært et problemområde, og det har blitt verre med årene. Endringene har vært spesielt illevarslende i denne stortingsperioden.

AV: FORBUNDSLEDER JENS PETTER GITLESEN

Arbeidstilbudet til mennesker med utviklingshemning har alltid vært et problemområde, og det har blitt verre med årene. Endringene har vært spesielt illevarslende i denne stortingsperioden.

Noen har alltid klart å skaffe seg jobb i ordinær sektor. Ifølge forskeren Stian Reinertsen, var det 59 personer med utviklingshemning i 2009 som hadde jobb i ordinær sektor på ordinære vilkår. Det vil si at de ikke mottok uføretrygd.

Antallet som har jobber i ordinær sektor og får en godtgjørelse i tillegg til

uføretrygden, er ukjent, men til gjengjeld langt større. Situasjonen til de som arbeider i ordinær sektor, kjenner vi lite til. Det finnes heller ingen statistikk som forteller hvor lenge de blir værende i jobben. Men vi kjenner flere eksempler på ansatte som har jobbet i tiår og trives. Det virker som om nøkkelen bak en vellykket ansettelse er at arbeidstaker evner å utøve arbeidsoppgavene og at arbeidsgiver viser velvilje og bidrar til nødvendig tilrettelegging og oppfølging.

Under institusjonsperioden utviklet det seg et dagtilbud bestående av verkstedsproduksjon. Da institusjonene ble nedlagt, ble denne produksjonen omgjort til det som vi i dag kaller for varig tilrettelagt arbeid (VTA). I NOU 47 (1989-90) Om gjennomføring av reformen for mennesker med psykisk utviklingshemning, ble det foreslått å øke arbeidsmarkedstilbudet til dem både i bredde og omfang. Det skulle bli flere tiltaksplasser og flere typer tiltaksplasser, også i ordinær virksomhet.

Det er blitt flere tiltaksplasser, men veksten i tiltaksplasser har i all hovedsak gått til andre grupper enn mennesker med utviklingshemning. Legger vi Arbeids- og sosialdepartementets tall til grunn, er det

i dag rundt 500 flere personer med utviklingshemning som har tiltaksplass enn under tidligere HVPU. Tall fra Söderstöm og Tøssebro, tyder på bortimot en halvering av antallet tiltaksplasser.

Fagre løfter glemt

Stortinget og Regjeringen har glemt sine fagre løfter fra 1990. Ikke noe er blitt gjort for å følge dem opp. I denne regjeringsperioden er forskriften om arbeidsmarkeds tiltak revidert. De fleste tiltakene har forsvunnet. De gjenværende tiltakene, med unntak av VTA, legges ut på anbud. Mange tiltaksbedrifter har mistet tiltaksplasser og sliter med økonomien. Vi kunne nylig lese om Daniel Nielsen som ble oppsagt fra sin stilling på vekstbedriften Sandnes Pro-Service. Hans funksjonsnedsettelse gjorde ham for lite produktiv, hevdet arbeidsgiver.

Varig tilrettelagt arbeid i ordinær sektor – VTA-O – er en ordning som burde vært relevant for svært mange, vel og merke med en viss oppfølging. Flere personer med utviklingshemning har forsøkt seg i ordningen, men mange har dessverre falt ut, fordi de ikke har fått det. VTA-O er imidlertid en langt rimeligere ordning for staten enn VTA. Den statlige kostnaden per tiltaksplass i VTA-O er omtrent en tredjedel per tiltaksplass i VTA.

Dette har Regjeringen oppdaget. Nå økes antallet tiltaksplasser uten å øke bevilgningene til arbeidsmarkeds tiltak. Tiltaksplasser overføres fra VTA til VTA-O og tilbudet til de som er avhengig av oppfølging, svekkes ytterligere.

Det er på høy tid at løftene og målsettingene som Stortinget sluttet seg til i 1990 blir realisert. Lite tyder likevel på at utviklingen går i den retningen. I tillegg til svekkede økonomiske rammer for tiltaksbedriftene, nye grupper på tiltak og færre tiltak med oppfølging, har Regjeringen iverksatt forsøk med kommunalisering av VTA. Blir ordningen kommunal, slipper arbeidsmarkedsmyndighetene å stå til ansvar for sine unnlattelssynder.

– Blir VTA-ordningen kommunal, slipper arbeidsmarkedsmyndighetene å stå til ansvar for sine unnlattelssynder, skriver NFUs forbundsleder. (Foto: SFA)

LETTLEST

Daniel Nielsen mistet jobben

Daniel Nielsen hadde jobb i vekst-bedriften Sandnes Pro-Service.

Vi leste nylig i avisen at han ble oppsagt fra stillingen sin.

Daniel Nielsen har en funksjons-nedsettelse. Arbeidsgiver mente at han derfor ikke produserte nok.

Arbeidstilbudet til mennesker med utviklingshemning og funksjons-nedsettelser har alltid vært et problem.

Det har blitt spesielt ille i denne stortingsperioden.

Noen få har alltid klart å skaffe

seg jobb i vanlige bedrifter. De har klart arbeidsoppgavene de har blitt satt til.

Dessuten har arbeidsgiver lagt til rette og fulgt dem opp.

Det er mange flere som jobber i vanlige bedrifter og får en godt-gjørrelse i tillegg til trygden.

Da institusjonene ble nedlagt, forsvant også dagtilbudet til per-soner med utviklingshemning.

Tilbudet besto av verkstedsproduk-sjon. Den ble erstattet med varig tilrettelagt arbeid – VTA.

Myndighetene lovet i 1990 at det skulle bli flere tiltaksplasser.

Det skulle bli flere typer tiltaks-plasser, også i ordinær virksomhet.

Veksten i tiltaksplasser har gått til andre grupper enn mennesker med utviklingshemning.

De fleste tiltakene har forsvunnet.

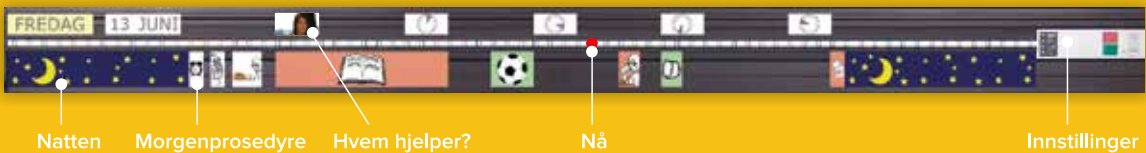
Regjeringen har satt i gang forsøk med å overføre VTA-ordningen til kommunene.

Dersom det skjer, slipper arbeids-myndighetene å ta ansvar.

Oversikt i hverdagen

Cognita Klokka gjør det lettere å forstå tid, og gir brukeren konkrete bilder på abstrakte tidsbegrep. Den er svært enkel å tilrettelegge, og gir bedre oversikt og kontroll over hverdagen. Kan søkes som personlig hjelpemiddel gjennom NAV.

Cognita Klokka monteres på veggen og er 140 cm bred.

cognita™

Vi brenner for nyskapende løsninger som gir mestring og selvstendighet.
Tlf. 22 12 14 50 | mona@cognita.no | cognita.no

Lite utvikling i Hedmark-sakene

I SFA 5/15 var det meste av spalteplassen viet fire enkelt-saker fra Hedmark. De handlet blant annet om livssituasjonen til «Anne» fra Elverum, «Karl» fra Kongsvinger, «Else» i Stange og Sten i Grue.

TEKST: BITTEN MUNTHE-KAAS

Leserne har kunnet følge disse sakene i flere utgaver av medlemsbladet som er kommet ut siden (se egen sak) vi omtalte dem første gang for to og et halvt år siden. Hverdagen til de tre førstnevnte er omgitt av en mur av taushetsplikt.

Mange har latt seg opprøre over situasjonen til hovedpersonene i disse sakene og deres familier. Det er ikke vanskelig å forstå hvordan tvangsvedtakene, som er fattet for tre av dem, den isolerte tilværelsen og den manglende selvbestemmelsesretten over eget liv tærer stadig hardere på de involvertes fysiske og psykiske helse.

Omtale i SFA

Bakgrunnen for og utviklingen i de fire såkalte Hedmark-sakene ble først omtalt i SFA5/15 og deretter de fem utgavene av medlemsbladet som kom ut i 2016. Alle reportasjene kan leses på NFUs nettside www.nfu-norge.org under linken «Hva gjør vi?». Klikk deretter på «Medlemsblad».

Klarsignal fra Fylkesmannen om salg av «Karls» leilighet

Fylkesmannen i Hedmark har nylig gitt sitt samtykke til en søknad fra «Karls» verge om at sokkelleiligheten han kjøpte i 2000 med Husbanklån i foreldrenes nybygde hus i Kongsvinger kommune, skal selges. Begrunnelsen er 41-åringens økonomiske situasjon. Det blir samtidig hevdet at det nå er lite som tyder på at han noen gang vil være i stand til å kunne flytte fra heldøgnstilbudet i Aleris regi og bo i eget hjem.

I 2011 foreslo daværende overformynder i Kongsvinger det samme ut fra delvis samme begrunnelse. «Karl» bodde da i et annet bofellesskap i omsorgskonsernets regi. Fylkesmannen avsto søknaden den gangen blant annet med henvisning til at leiligheten betyr mye for «Karl». Han bruker den mye når han besøker foreldrene. Fylkesmannen mente også at hans økonomiske situasjon heller ikke tilsa at et salg var nødvendig.

Uanmeldt besøk

Fylkesmannens nye vedtak av 9. mai i år om at leiligheten skal legges ut for salg på det åpne markedet, kom derfor som lyn fra klar himmel på foreldrene. «Karls» verge kom riktignok på uanmeldt besøk et par dager før – men uten å si noe konkret om denne saken. Ifølge foreldrene antydte han bare at han hadde fått «signaler» om at noe var på gang.

Da foreldrene fikk Fylkesmannens vedtak i posten, tok de umiddelbart kontakt med advokat Helge Hjort i Oslo som fikk satt en stopper for salget for seks år siden.

Herfra ble det sendt klage til Fylkesmannen på godkjenningen av vergens søknad om salget. I brevet bes det om at samtlige dokumenter i saken blir oversendt, og at en nærmere begrunnelse for klagen deretter vil bli ettersendt.

Ankerfeste

Et salg av leiligheten vil resultere i en vanskelig

situasjon for både «Karl» og foreldrene. Leiligheten representerer et ankerfeste i hans tilværelse. Foreldrene sier til SFA at de selv vil flytte hvis salget blir realisert. De vil ikke utsette sønnen for den påkjenningen det vil bli for ham at andre skal eie og bo i hans hjem.

I motsetning til forrige gang saken var oppe, mener Fylkesmannen nå at leiligheten skal selges av hensyn til hans nåværende økonomiske situasjon. Dette er det vanskelig for foreldrene å argumentere mot.

Fra stuen i «Karls» leilighet i foreldrenes hus. (Foto: SFA)

«Anne» i Elverum mer isolert

29 år gamle «Anne» i Elverum har fortsatt ingen kontakt med sine foreldre eller nære pårørende. Elverum kommunes tvangsvedtak etter kapittel 9 med Fylkesmannens godkjenning har i skrivende stund har nesten vart i to år.

Etter å ha vært et av de mest engasjerte og aktive medlemmene i NFU Elverum lokallag, meldte den nåværende vergen hennes 29-åringen ut av NFU tidligere i år. «Anne» får heller ikke lov til å være medlem av korpset eller håndballaget lenger. Hun måtte i tillegg slutte i kantinejobben i den lokale VTA-bedriften og ble overført til vedsentralen på samme arbeidsplass for ca et år siden.

I leiligheten i bofellesskapet er hun fortsatt omgitt av sine tjenesteytere til enhver tid. Her drives det et veilednings- og behandlingsopplegg i regi av habiliteringstjenesten i Hedmark. 29-åringen blir ellers kjørt eller fotfulgt av to av de ansatte der hun ferdes ellers.

Spørsmålet om hvorvidt tvangsvedtaket skal forlenges i ytterligere et år, skal behandles til høsten.

Ingenting skjer i Sten-saken

Etter at Sten-saken også ble omtalt første gang i SFA5/15, har det heller ikke skjedd noen utvikling i saken til 59-åringen i Grue kommune. Hans uttrykte høyeste ønske til mennesker han omgås daglig om å få en nær familievenn av sine avdøde foreldre som verge fremfor den nåværende, er fortsatt ikke oppfylt. Sistnevnte ble oppnevnt mot Stens vilje av Fylkesmannen i Hedmark for ni år siden.

Ettersom Sten er fratatt sin samtykkekompetanse og dermed stor grad av medbestemmelsesrett over

eget liv, får han – til tross for millionformuen han arvet etter sine foreldre, heller ikke lov til å engasjere advokat for å få oppfylt sitt ønske om en ny verge.

«Karls» verge bestemmer alt. Det er mange år siden de fikk vite noe om hva sønnen eventuelt måtte ha av disponible midler.

Foreldrene har selv høy gjeld. De har brukt og lånt store summer i sin utrettelige kamp for å få «Karl» ut av Aleris-systemet og få slutt på bruken av makt og tvang som han har vært utsatt i mange år. De mener det vil bli en mager trøst for «Karl» å ha penger fra salget av leiligheten stående på vergekontoen hos Fylkesmannen.

Foreldrene er i tillegg bekymret over verdien på huset som helhet. Den vil bli vesentlig redusert hvis en del av det eies av andre. Taper de kampen for å forhindre salget av sønnens leilighet, vil de be om at de selv får regien på salget av huset som helhet. Når deres egen gjeld deretter i beste fall blir slettet, må de ut på leiemarkedet og finne en alternativ bolig der det er plass nok til dem alle tre. Foreldrene får uansett ikke råd til hverken å bygge eller kjøpe et eget hus igjen.

Vergemålet

I 2014 klaget NFU – som foreldrenes fullmektig – forgieves til Fylkesmannen på «Karls» nåværende verge. Klagen ble avvist. Den har siden vært til behandling i en rekke instanser, og har nå ligget i Justisdepartementet til endelig avgjørelse siden mars/april i år. Departementet har ikke gitt tilbakemelding om når endelig vedtak vil bli fattet.

Bedre samarbeid i en periode

Etter at foreldrene fikk tilbake rollen som «Elses» nærmeste pårørende i januar, opplevde de at samarbeidet med Stange kommune og ledelsen i bofellesskapet gikk bedre i en kort periode. Siden har de derimot opplevd at det har stått på stedet hvil.

Selv om foreldrene har fått tilbake rollen som nærmeste pårørende for datteren, opplever de at mye informasjon de ber om å få om ulike sider ved hennes tilstand, behandlingstilbud og isolerte tilværelse er belagt med taushetsplikt. Hun har fortsatt ansatte i bofellesskapet hos seg i alle døgnets våkne timer og blir i tillegg fotfulgt uansett hvor hun befinner seg utenfor. Foreldrene får heller ingen forklaring på hvorfor så mye holdes skjult.

37-åringen ble i tillegg nylig fratatt førerkortet. Foreldrene har dessuten fått vite at det nå blir vurdert om hun må slutte i sin nåværende jobb.

Fortsatt er det vergen som bestemmer når det gjelder alle viktige sider ved «Elses» tilværelse – etter at habiliteringstjenesten i Hedmark fratok henne samtykkekompetansen for snart tre år siden.

I kjølvannet av vedtaket om pårørende-rollen på det tre dager lange møtet i fylkesnemnda i januar i år, ble det et par måneder senere arrangert et samarbeidsmøte mellom foreldrene og representanter for

kommunen og ledelsen i bofellesskapet. Her ble det blant annet bestemt at foreldrene skal få besøke datteren en gang hver 2. uke i motsetning til tidligere da besøkene var langt mer sporadiske. I forkant av besøkene deres skal det være et møte med ledelsen ved behov. To ansatte skal fortsatt være til stede når de deretter er sammen med datteren. Møtetiden med henne er utvidet noe i tid i forhold til tidligere. Neste samarbeidsmøte er først fastsatt til august – når det skal tas stilling til om tvangsvedtaket skal forlenges ennå et år.

På det samme møtet ba foreldrene om å få veiledning i hvordan de best kan hjelpe datteren. Dette vil bli fulgt opp overfor habiliteringstjenesten.

De tre dagene i fylkesnemnda preger foreldrene fortsatt. Her ble det lagt fram en bortimot 100 sider rapport fra Fylkesmannen med påstander om hvorfor «Else» har behov for å skjermes mest mulig fra samvær med foreldrene. De mener på sin side at påstandene i rapporten inneholder en rekke usannheter.

Foreldrene har tatt kontakt med Sivilombudsmannen som i slutten av juni skal gi sin vurdering av deres klage på saksbehandlingen hos Fylkesmannen og de ulike faginstansene som har med datteren å gjøre.

Lovbrudd som ikke får noen konsekvenser

Vi har tidligere skrevet om offentlige instansers lovbrudd som ikke får konsekvenser. Nå har Riksrevisjonen kastet seg over samme problemstilling. Det kommer klare meldinger om behov for både opplæring og sanksjoner.

AV ADVOKAT PETTER KRAMÅS
ADVOKATFIRMAET HESTENES OG DRAMER SON AS
PETTER.KRAMAAS@HESTENESDRAMER.NO

I Samfunn for alle 1/2017 skrev vi under tittelen "Kan eg gjørr någe med det?" om kommunale instansers lovbrudd som ikke får noen konsekvenser.

Nylig har Riksrevisjonen i en rapport påpekt omfattende statlige brudd på arkivloven. Her handlet det blant annet om Politidirektoratet og kontrakter for 1 milliard kroner som er unndratt fra offentlighet.

Harald Stanghelle skrev om dette i Aftenposten 30. mai. Med utgangspunkt i omtalen av saken i denne artikkelen er det interessant å se litt nærmere på parallellene med de lovbrudd som er avdekket gjennom landsomfattende tilsyn med tjenestene til mennesker med utviklingshemning som ble gjennomført i 2016.

Serielovbrytere som går fri

Fra Harald Stanghelles artikkel sakser vi følgende:

- Byråkrater som serielovbrytere.
- Det skal koste noe å bryte loven. Hvorfor gjelder ikke det for staten selv?
- Det er dypt problematisk når byråkrater avsløres som serielovbrytere.
- Dette er intet mindre enn et avslørende generaloppgjør med en offentlig ukultur og en råtten praksis.
- Dette bør ryste lovgiverne i Stortinget.

- Er byråkratene "mindre begavede" i sin lovforståelse, eller lider de bare av inngrodd åpenhetsforakt?
- Forslag om spesialopplæring i lovens krav for å styrke kunnskapen.
- Beslutningstakerne må settes under administrasjon for å lære å følge loven.
- Pinligere kan det ikke bli. Ikke alvorligere heller.
- En lov uten sanksjonsmuligheter er en svak lov.
- Når ingen overordnet har ansvar for at loven følges, oppstår ansvarspulverisering.
- Dette er fersk dokumentasjon, men problemet er gammelt
- Det er meningsløst og demoraliserende når det offentlige selv begår lovbrudd – og særlig når dette ikke får noen konsekvenser.

innebære at statlige brudd på arkivloven sanksjoneres på noen måte i fremtiden.

Kanskje kan dette bidra til en mer prinsipiell avklaring på om ikke også lovbrudd begått av offentlige ansatte generelt må sanksjoneres i større grad for å oppnå at lover etterleves.

Skulle det bli konklusjonen når staten bryter arkivloven, bør det få konsekvenser også for en politisk vurdering av behovet for sanksjoner når helt sentrale rettigheter for mennesker med utviklingshemning systematisk settes til side.

For vi gjør vel ikke forskjell på folk?

Forskjell på folk?

Riksrevisjonens skarpe rapport og konklusjoner har skapt oppmerksomhet og har fått omfattende omtale i media. De samme spissformuleringene som fremkommer her er fullt ut dekkende for situasjonen som er avslørt gjennom det landsomfattende tilsynet med kommunale tjenester til innbyggere med utviklingshemning.

Det kan bli spennende å følge med på om Riksrevisjonens klartekst vil

Advokat Petter Kramås

Svømmer og russ -17

Vi lar Simon Furholm fra Borgund videregående skole i Ålesund representere årets avgangselever med utviklingshemning på videregående skole. Han lot seg forevige under trening i Aalesund svømme- og livredningsklubb/Aasik, av Stian Tjervåg Fredriksen til bruk på russekortet. I likhet med andre utøvere med utviklingshemning i klubben deltar han jevnlig på ulike mesterskap både lokalt og ellers i landet.

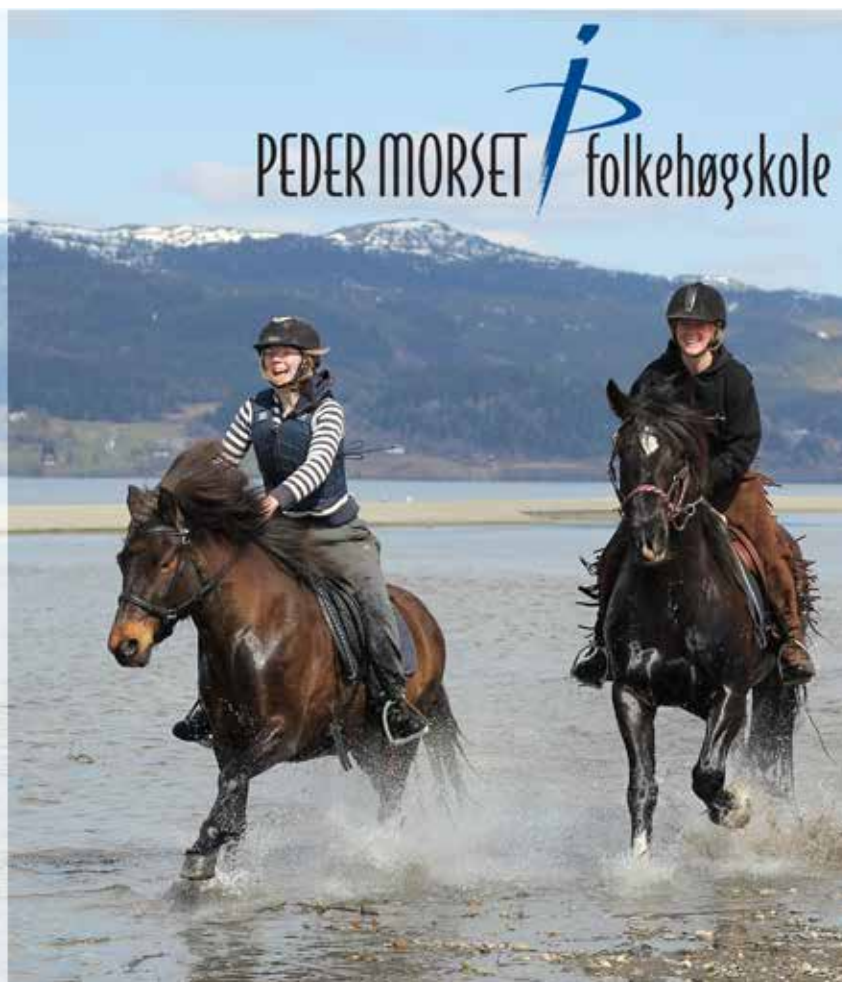
Stian gikk under svømmeklubbens fane 17. mai ettersom hans egen skole ikke deltok. (Foto: Mikael Ruud)

- Arbeidstrening
- Flexi - Aktiv livsstil
- Hesteliv
- Idrett og friluftsliv
- Kunst og design
- Media

Frist for søkere med utviklingshemning:
1. november 2017
for opptak til året 2018-2019

Søk her:
www.pedermorset.no
Telefon: 73 81 20 00

Se også:
www.facebook.com/pedermorset
www.instagram.com/pedermorset
www.pedern.no

Rekord!

Fra årsskiftet og per mai 2017 har NFU 280 netto innmeldinger. Vi er per dato 8502 aktive medlemmer. Hittil i år har 7577 betalt kontingenten. Pr. 31. mai var både netto innmeldinger, aktive medlemmer og antallet betalende høyere enn noen gang tidligere.

Årsmelding

NFUs årsmelding for 2016 foreligger nå. Den er lagt ut på NFUs nettside www.nfunorge.org under linken Organisasjon – og Styringsdokumenter. Årsmeldingen kan også fås i papirformat. Interesserte kan ta kontakt med Ann-Elisabeth Grønnhaug i sekretariatet. Hun har e-postadressen ann-elisabeth@nfunorge.org

Jubileumsmiddag

NFUs 50 årsjubileum vil i tillegg til jubileumskonferanse i Bergen i oktober også bli markert på forbundets tradisjonsrike organisasjonsleir på Tromøya. Det skjer i forbindelse med avslutningsmiddagen som i motsetning til ellers i år blir etterfulgt av «levende» musikk til dansen ut over kvelden.

Fulltegnet

NFU Stord/Fitjar lokallags årlige sommerleir på Halsnøy er for lengst fulltegnet. Dette svært populære arrangementet skjer i samarbeid med Norsk Folkehjelp Sunnhordland og Frivilligsentralen i Stord.

«Stayeren» i NFU

Kontorfullmektig John-Harald Wangen i NFUs sekretariat ble grundig feiret som seg hør og bør da han fylte 60 år nylig. Han ble i tillegg hyllet som den lengst fast ansatte på forbundskontoret med sin 35 år lange fartstid fra 1982.

I sin tale til jubilaranten minnet tidligere generalsekretær Vibeke Seim-Haugen om at begge John-Haralds foreldre tidlig engasjerte seg aktivt i arbeidet for NFU. Hun roste samtidig jubilaranten for hans stayer-evne, arbeidsglede og karakteriserte 60-åringen som en «institusjon» i forbundets

sekretariat. – Du er omsorgsfull og følger med på dine kollegers sorger og gleder. Vi gleder oss til et fortsatt godt samarbeid med deg i flere år, sa Vibeke Seim-Haugen.

Økonomiansvarlig Petter Holth beskrev i sin tale John-Haralds mange og varierte oppgaver i NFU og takket for deres daglige og gode samarbeid. I likhet med de andre som tok ordet, omtalte også han jubilaranten som «uunnværlig» i sekretariatets daglige arbeid.

Bildetekst: Genseren fra NFUs landsstyre falt åpenbart i smak. (Foto: Pia Ribsskog)

Arendal

NFUs 50 års-jubileum skal i tillegg til den innholdsrike jubileumskonferansen i Bergen fredag 27. og lørdag 28. oktober også markeres på forbundets årlige organisasjonsleir. Her vil det for eksempel bli satt opp en stand en av dagene med profileringsmateriell i sentrum – i samarbeid med NFU Vest-Agder fylkeslag.

Påmeldingene strømmer ellers som vanlig inn til dette tradisjonsrike arrangementet ved Hove leirsenter på Tromøya. Ann-Elisabeth Grønnehaug i NFUs sekretariat kan gi mer informasjon via sin epostadresse ann-elisabeth@nfu-norge.org

Likepersonsoplæring

Programmet for NFUs ledersamling i høst er i skrivende stund under arbeid med likepersonsoplæring som hovedtema. Dette fordi NFU så raskt som mulig må få på plass et opplegg som imøtekommer de nye kravene fra Bufdir knyttet til godkjenning av likepersoner.

I jubileumsåret arrangeres ledersamlingen i etterkant av jubileumskonferansen 29. oktober, der mange av NFUs til-litsvalgte vil være tilstede. Det mener administrasjonen er en god anledning å arrangere en utvidet samling, der fylkes-lederne oppfordres til å stille med 1-2 representanter ekstra fra sine respektive fylkeslag.

Stange

Styret i NFU Stange lokallag i Hedmark satser i sin Handlingsplan for 2017 blant annet på å jobbe med boligsituasjonen for mennesker med utviklingshemning i kommunen i tillegg til å følge opp «Else»-saken, som det står mer om på side 274.

Hamar

Nå skal det dannes et nytt lokallag på Hamar og de som vil bli medlemmer kan melde seg inn i NFU Hamar ved å gå inn på www.nfunorge.org (Bli medlem/Innmeldingskjema. Skriv NFU Hamar i feltet Fylkes/lokallag). Oppstarts-møtet arrangeres 7. september.

Kontaktperson er Eirik Dahl (eirik.d@frisurf.no eller Torill Vagstad (torill.vagstad@gmail.com Førstnevnte har telefon 46 40 97 07 mens Torill kan gi nærmere informasjon på 40 28 83 07.

Temamøtene i NFU Øvre Romerike samlet mange tilhørere.

Øvre Romerike

SFA har fått en hilsen fra styret i NFU Øvre Romerike som forteller om lokallaget som i år feirer sitt 40 års-jubileum og om arbeidet generelt. I tillegg til fortløpende kontakt med medlemmene i ulike saker arrangeres det to temamøter i året om aktuelle temaer. Disse møtene er lokallagets viktigste arena for å drive likepersonsarbeid.

Det ble arrangert to slike møter i fjor med ca. 180 deltagere over temaene «Menneskeverd» med Signe og Geir Lippestad og «Å bli eldre med utviklingshemning» med Knut-Ove Solberg. Selve jubileumsfeiringen 25. april i år ble feiret

over temaet «Et annerledes søskenliv» der skuespiller Kristin Grue og Torun M. Vatne fra Frambu holdt engasjerende foredrag. Det som likevel gledet arrangørene mest denne kvelden var «rundbordssamtalene» i etterkant der deltakerne utvekslet erfaringer. Resultatet ble at lokallaget nå arbeider for å arrangere egne søskenkvelder.

Styret i NFU Øvre Romerike skriver at disse arrangementene fungerer som påfyll i hverdagen for alle. De håper også at flere melder seg inn i lokallaget – vel vitende om at «sammen er vi sterke».

Vi gratulerer med 40 års-jubileet!

Har du en god ide?

Men mangler penger til å gjennomføre den? Da kan du kanskje søke ExtraStiftelsen om midler til ditt prosjekt.

ExtraStiftelsen støtter tidsavgrensede prosjekter og tiltak innen helse. Det omfatter blant annet forebyggende helsearbeid, rehabilitering, habilitering, omsorgsarbeid og folkehelsearbeid.

1. Formålet med ordningen

Formålet er å støtte tidsavgrensede helseprosjekter og -tiltak rettet mot målgrupper i Norge som fremmer levekår, fysisk og psykisk helse, mestring, livskvalitet og sosial deltakelse.

2. Hvem som kan søke om prosjektstøtte

Alle kan søke om støtte til helseprosjekter, men søknaden må sendes fra eller i samarbeid med NFU (eller en annen frivillig organisasjon med helseformål og søkerett hos ExtraStiftelsen).

3. Dette kan det søkes om

Det kan søkes om prosjekter med helseformål. Det omfatter blant annet arbeid for økt deltakelse og likestilling for funksjonshemmede, forebyggende helsearbeid, rehabilitering, habilitering, omsorgsarbeid og folkehelsearbeid.

Prosjekter kan for eksempel rette seg mot utfordringer knyttet til tjenester, tilbud og tiltak for funksjonshemmede, kronisk syke, akutt syke, pårørende og andre nærstående, samt opplysningsarbeid. Det kan også søkes om utviklingsarbeid, slik som kartlegginger, utredninger og metodeutvikling.

4. Dette kan det ikke søkes om

Helse defineres vidt i ExtraStiftelsen, men det er likevel noen begrensninger. Blant annet kan prosjekter hvor samme aktivitet (for eksempel en sommerleir) gjentas årlig, kun søkes som ettårig.

Utover dette er begrensningene i hovedsak innenfor følgende områder:

- Organisasjonsarbeid (f.eks. ordinær møtevirksomhet og etablering av organisasjoner)
- Utdanning og faglitteratur (f.eks. materiell beregnet på fagpersoner)
- Utbygging og tilrettelegging (f.eks. utbygging av privat/offentlig eiendom)
- Offentlig og privat virksomhet (f.eks. offentlig/privat virksomhet uten klart samarbeid med søkerorganisasjonen)

5. Dette prioriteres og vektlegges

I vurderingen av søknadens kvalitet vektlegges:

- Prosjektets originalitet og gjennomførbarhet
- Søkerorganisasjonens rolle i prosjektet
- Helseutfordringens utbredelse og alvorlighetsgrad
- Prosjektets antatte nytte sett opp mot oppgitt kostnad
- Plan for videreføring av prosjekt eller begrunnelse for at prosjektet ikke er planlagt videreført

Der det er aktuelt vektlegges også:

- Plan for rekruttering av prosjektdeltakere
- Etske vurderinger og hensyn til personvern
- Grad av frivillighet
- Grad av tilrettelegging for frivillighet

- Grad av brukermedvirkning
- Grad av betydning for bruker
- Faglig kompetanse i prosjektet
- Plan for måling av prosjektets resultat/effekter
- Plan for formidling av resultat

6. Krav til søknadene

Hovedkravene til søknaden er:

- Sammendrag av søknaden etter oppsatt mal
- Prosjektbeskrivelse på maks 10 sider
- Budsjett
- Forankring og samarbeid med søkerorganisasjon
- Videreføring, formidling og etterbruk er diskutert

Søkerorganisasjonens ansvar og rolle i prosjektet må framkomme tydelig av søknaden, spesielt når samarbeidspartener er offentlig institusjoner, private virksomheter og kommuner. Søknader som går inn på områder som skal prioriteres av det offentlige, som er lovpålagte eller der det offentlige har hovedansvar, må beskrive behovet for ekstern finansiering.

Det understrekes at nærhet til bruker, brukermedvirkning og frivillighet er viktig for ExtraStiftelsen. I søknaden må det vurderes om brukermedvirkning er relevant og praktisk mulig.

7. Frister og søknadsskjema

For å søke må følgende gjøres:

- Ta kontakt med NFU om potensiell søknad
- Hvis NFU ønsker å samarbeide om prosjektet, oppretter vi et søknadsskjema i ExtraWeb
- Frist for å sende inn søknad til NFU er 15. august
- NFU kvalitetssikrer søknaden og foretar innsendingen
- ExtraStiftelsens frist for innsending er 15. september klokken 15.00
- Tildelingen gjøres kjent 15. desember

Vi henviser for øvrig til ExtraStiftelsen sine nettsider: <https://extrastiftelsen.no/sok/>

Ta kontakt med Helene T. Strøm-Rasmussen hvis dere har noen spørsmål: hstr@nfunorge.org eller mobilnummer 900 74 060.

Vi håper å høre fra deg!

Litt av hvert

Stolte, sterke og synlige!

Tre hundre og femti personer med funksjonsnedsettelse og deres ledsagere deltok nylig i Ulobas Stolthetsparade 2017.

Paraden i Oslo gikk som vanlig langs Karl Johans gate, og ble i år arrangert for tiende gang. Et arrangement som hvert år setter sitt sterke, tydelige og hørbare preg på sentrumsgatene og alltid gjør inntrykk på de mange publikummerne underveis. Hovedbudskapet de stolte, sterke og synlige deltakerne ønsker å formidle med sine mange paroler dreier seg om kampen for brukerstyrt personlig assistanse (BPA) og den enkeltes rett til å få være herre i sitt eget liv. Nok en gang ble det observert flere langveisfarende NFUere med utviklingshemning som får BPA og deres assistenter som hvert år tar turen til hovedstaden for å bidra til denne viktige markeringen.

Statsminister Erna Solberg ønsket paradedeltakerne velkommen til festivalarrangementet i etterkant. I sin tale understreket hun at det å ha kontroll over eget liv har en egenverdi. Hun forsikret samtidig at Regjeringen vil jobbe mer for at den lovfestede retten til BPA skal følges bedre opp av kommunene.

Nytt lokallag

Som nevnt i forrige utgave av SFA skal det gjøres et nytt forsøk på å starte lokallag i Hamar. Møtedatoen ble nylig satt til 7. september. Arrangørene har håp om et godt oppmøte. Vi ønsker lykke til!

Stolthetsprisen

Adolf Ratzka fikk Stolthetsprisen 2017. Prisen gis til en enkeltperson eller gruppe som har gjort en særskilt innsats for å styrke Independent living-bevegelsen i Europa. Han brakte med seg denne ideologien til Skandinavia da han flyttet fra USA til Sverige i 1983. Seks år senere var han med og stiftet det europeiske Independent Living-nettverket ENIL.

Det er lagt ut en større reportasje om årets festival på www.uloba.no.

Adolf Ratzka holdt takketale mens Anett Nielsen viser fram prisvinner-bildet av kunstneren Dang van Ty.
(Foto: Helge Olav Ramstad, Uloba – Independent Living Norge)

Ny publikumsrekord – igjen!

Så å si hvert år siden Morodalsfestivalen ble startet for syv år siden, har arrangørene kunnet glede seg over publikumsrekord og værguder i sitt aller beste lune.

I år var det ca 1800 deltakere fra fjern og nær som kunne nyte sola og de vakre omgivelsene. Når de ikke gjorde det, kunne de som vanlig glede seg over utstillingen med vakre bilder tatt av deltakerne i Morofoto, kjøre tur med veteranbil eller ta en liten båttur på innsjøen nedenfor festivalområdet.

Hovedattraksjonene som likevel trekker stadig flere festivaldeltakere er det som skjer på scenen. Arrangørene får hvert år tak i populære og profilerte band både fra Norge og utlandet. I år var det Bobbysocks, Vamp, Contrast, Patenbænd og Lasse Lindholm band som stod på programmet. Alle leverte noen sine mest populære låter – i nærkontakt med den mest ihuga fansen som alltid står tett inntil scenekanten. De danser og synger med og bidrar for fullt til en smittsom festivalstemning som alltid ender opp med å ta helt av!

Også i år stilte NFU Hedmark fylkeslag med en busslast med musikkglade festivaldeltakere. Petter Talåsen, Lene Skogholt og Ida Hanstad var tre av dem.
(Foto: Torill Vagstad).

(Foto: Thinkstock)

Bostøtte

I forslaget til revidert nasjonalbudsjett gikk Regjeringen inn for at «Bostøtten skal sikre personer med lave inntekter og høye boutgifter en egnet bolig. Bevilgningen for 2017 er 2875,3 millioner kroner.»

Det er den laveste summen som er blitt foreslått på åtte år.

- De rødgrønne partiene lover derimot et kraftig løft etter høstens stortingsvalg for husstander som sliter med å betale husleien, skrev Dagbladet i en større reportasje 18. mai.

Hatytringer

En av tre personer med funksjonsnedsettelser opplever å bli utsatt for hatytringer. Konsekvensene kan bli at de isolerer seg og unngår å gå på skole eller jobb. Noen må til og med flytte.

Norges Handikapforbund har nå tatt initiativ til en aksjon som innebærer at alle nå kan si klart fra at dette ikke er ok. Send SMS til ikkeok til 2160 og bidra med 50 kroner!

TV-aksjonen 2018

«Funksjonshemmede diskrimineres, sulter, glemmes og dør. Av verdens mer enn en milliard funksjonshemmede, bor 800 millioner i den fattige delen av verden. Funksjonshemmede blir ekskludert og får ikke oppfylt grunnleggende menneskerettigheter. Det kan vi faktisk gjøre noe med!»

Fra årets søknad fra Atlas-alliansen om å bli tildelt TV-aksjonen 2018. Den 15. juni ble det avgjort at Kirkens bymisjon ble tildelt aksjonen.

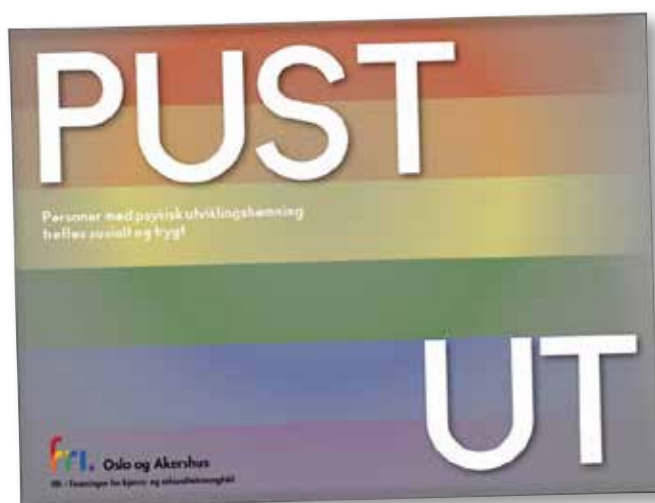
Pust ut

«PUST UT med FRI Oslo og Akershus» er et tilbud til skeive personer med utviklingshemning.

«FRI OA – Foreningen for kjønns- og seksualitetsmangfold i Oslo og Akershus» arrangerer tilbudet PUST UT i samarbeid med ildsjeler som til daglig jobber med mennesker med utviklingshemning.

Tilbudet er sosiale og inkluderende treff der lesbiske, homofile, bifile, panfile eller transpersoner med utviklingshemning kan møtes og snakke fritt om kjønn og seksualitet. Påmelding kreves for å delta via epost oslo@frio.no

Disse arrangementene skal være et fritt rom der personer med utviklingshemning kan treffe andre som kanskje kjenner seg igjen i og har skeive tanker, følelser og behov. Treffene er rusfrie og deltakerne kan gjerne ta med ledsager eller en nær venn.

Litt av hvert

Viktig bok!

Fagbokforlaget har nylig utgitt den viktige boka «Helse- og omsorgstjenesteloven med kommentarer» av hovedforfatter og professor i helserett ved Universitetet i Stavanger, Alice Kjellevold. Medforfatterne, professor Bjørn Henning Østenstad og Karl Harald Søvig, arbeidet begge ved Juridisk fakultet ved Universitetet i Bergen.

Utgangspunktet for boka er at denne loven – som trådte i kraft i 2012 – regulerer kommunenes ansvar for helse- og omsorgstjenester som ikke er spesialisthelsetjenester. Bakgrunnen for at det var behov for loven i sin tid var for lite samordning og sammenheng mellom helse- og sosiale tjenester.

Bokas hoveddel er inndelt i 13 kapitler som tilsvarer kapitlene i loven. Forfatterne gir en oversikt over hva som reguleres i det enkelte kapittel, og grundige kommentarer til de enkelte bestemmelser. Innledningsvis i kapittel 9 som regulerer tvang og makt overfor enkelte personer med utviklingshemning, og kapittel 10 som regulerer tvangstiltak overfor rusmiddelavhengige, er det i tillegg gitt viktig bakgrunnsinformasjon om utviklingen av regelverket.

Forfatterne henvender seg til alle som har ansvar for eller arbeider innenfor den kommunale helse- og omsorgstjenesten i tillegg til samarbeidspartnere, pasienter, brukere og pårørende. Den har ISBN 978824501124.

Bolighjelpemidler

En samfunnsøkonomisk analyse av å overføre bolighjelpemidler til kommunene bekrefter Norges Handikapforbunds antakelser. Ifølge analysen er kostnadene ved å overføre disse hjelpemidlene til kommunene etter all sannsynlighet høyere enn gevinsten, og det er brukerne og deres pårørende som vil bli rammet. Det står mer i NHFs medlemsblad Handikapnytt på www.handikapnytt.no

Helseregister

Helse Fonna skal opprette et regionalt forskningsregister for personer med utviklingshemning – en gruppe som ofte utelates fra studier om behandling og som helsevesenet generelt har lite kunnskap om. På sikt skal registeret omfatte 3-5000 pasienter og inneholde opplysninger om nevrologiske, genetiske, somatiske og sosiale forhold så vel som psykisk helse og rus.

Og: For de som ikke vet det: Helse Fonna er et av fem lokale helseforetak underlagt Helse Vest. Helseforetaket administrerer sykehus og institusjoner i Haugaland, Sunnhordland og deler av Hardanger.

Statped

Statped har stått i spissen for den mest omfattende, ikke-medisinske undersøkelsen om Spielmeyer-Vogts sykdom noensinne. Den omhandler en helt spesiell gruppe av barn og unge med progredierende lidelser, hvor læringskurven etter hvert begynner å gå i motsatt retning.

– Lærerne står på bar bakke, og vi fagfolk har ikke gitt gode nok råd om tiltak på riktig tidspunkt. Så lenge barnet har vært fornøyd, har alt vært vel, påpeker prosjektleder Bengt Elmerskog. I et større intervju på www.statped.no understreker han blant annet at vi må ha høyere pedagogiske ambisjoner enn som så.

LO-kongressen

LO-Kongressen vedtok å jobbe for å fjerne muligheten for profitt på velferdstjenester. Delegationene var enige om at vi trenger en langt mer offensiv politikk på dette området.

Helse- og omsorgstjenester

Helsedirektoratet ønsker å stimulere til økt bruk av statistikk og faktagrunnlag for helse- og omsorgssektoren. Direktoratet har i den sammenheng nylig utgitt rapporten «Personer med utviklingshemnings bruk av fylkeskommunale og kommunale helse- og omsorgstjenester». Håpet er at den skal kunne bli til nytte for kommuner, helsemyndigheter og andre som har interesse for kunnskap om personer med utviklingshemning også i denne sammenheng.

Veileder I

Samordningsrådet (SOR) har nylig utgitt veilederen «Forebygging og håndtering av aggresjon og vold i tjenester til personer med utviklingshemning». Veilederen er et bidrag til å gi tjenestebrukere, deres nettverk og tjenesteytere et rammeverk i tillegg til konkrete rutiner og prosedyrer for å bidra til å forebygge og håndtere aggresjon og vold. Den er utarbeidet i forbindelse med SOR-prosjektet «Vold i nære relasjoner – når personer med utviklingshemning utsettes for eller utøver vold mot personer de bor sammen med eller som yter omsorgstjenester til dem».

Veilederen er ført i pennen av Siv Bjønnum og Helene Myklebustad. Mer informasjon på www.samordningsradet.no

Veileder II

«Presentasjonsmaterieell for veileder om pårørende i helse- og omsorgstjenesten» er tittelen på presentasjonene Helsedirektoratet har laget. Veilederen er tilpasset ulike tjenester og målgrupper. Materiellet kan brukes av fylkesmenn, helseforetak og kommuner, kompetansesentre, organisasjoner og andre aktører. Presentasjonene finnes i form av lysark og notater. I tillegg er det også laget en animasjonsfilm om veilederen om pårørende i helse- og omsorgstjenesten. Veilederen i sin helhet kan leses på www.helsedirektoratet.no

NUK++

Etter en pause på et år skal Nordnorsk ungdomskultur-festival (NUK++) igjen arrangeres i Harstad i slutten av juni. NUK er landets eneste integrerte festival, der ungdom med og uten funksjonsnedsettelse møtes til en uke med kreative tilbud, sosialt samvær og unike møter. Festivalen er en del av Festspillene i Nord-Norge, og samler vel 150 ungdommer fra hele landsdelen. Det står mer på www.nuk.no

Litt av hvert

Camphill

De seks antroposofiske Camphill-landsbyene i Norge tilbyr et helhetlig bo- og arbeidsfellesskap for unge og voksne med omsorgsbehov.

I forbindelse med at bevegelsen feiret sitt 50 års-jubileum i fjor, er den ruvende boka «Menneske først og fremst» på i overkant av 500 sider kommet ut på Kagges forlag. Gjennom tekst og bilder får leserne et innblikk både i bevegelsens historie og i dagens helhetlige bo- og arbeidsfellesskap. I dag bor det ca. 130 unge og voksne med særlige omsorgsbehov i tillegg til ansatte og praktikanter i de seks landsbyene her i landet.

Boka viser blant annet at landsbyene er skapt med beboerne med funksjonsnedsettelse, ikke for dem. Alle er sysselsatt med håndverksvirksomhet i ulike verksteder, jordbruk, matlaging og hushold – alt i nærhet til natur og mennesker og med fokus på bærekraftig utvikling.

Noe av det positive med denne boka er at det formidles ulike synspunkter på de samme spørsmålene som gjelder Camphill-bevegelsen. Ifølge forfatteren Christian Egge har nettopp det å få fram et mangfold av erfaringer og refleksjoner vært noe av målet med den.

Forsiden på jubileumsboka

BPA I

– Har du brukerstyrt personlig assistanse (BPA) eller har søkt om BPA? I så fall håper Norges Handikapforbund på å få hjelp med informasjon om hvordan ordningen fungerer for den enkelte og/eller hvordan søknadsprosessen har vært. Se mer her www.nhf.no

Nav-døren

NAV skal fornye seg og vil heldigitalisere tjenestene. Brukerne møter stengte dører og føler seg avvist. Norges Handikapforbund har skrevet brev til NAV-sjef Sigrun Vågang og bedt henne åpne dørene for de som trenger det.

BPA II

BPA har vært en individuell rettighet siden januar 2015. Det har likevel bare blitt 301 flere brukere siden den gang.

I 2016 hadde 3315 personer denne formen for assistentordning. Det er langt færre enn Regjeringen regnet med da loven ble endret. – Dette viser at kommunene motarbeider BPA, sier stortingsrepresentant Kari Kjønaas Kjos (Frp) til Handikapnytt.

*Stortingsrepresentant Kari Kjønaas Kjos
(Foto: Stortinget/Terje Heiestad)*

Hjelpemidler for likestilling

VIGDIS ENDAL, DAGLIG LEDER

Hjelpemiddelordningen i Norge er igjen blitt vurdert. En ekspertgruppe har lagt fram rapporten «En mer effektiv og fremtidsrettet hjelpemiddelformidling». Ekspertgruppen legger til grunn at dagens hovedmodell er god, og at brukernes behov er det sentrale for en velfungerende hjelpemiddelpolitikk.

Flertallet har likevel noen forslag som kan svekke folketrygdens rolle i hjelpemiddelordningen. Flertallet i utvalget foreslår at ombygging og tilrettelegging som krever fastmontering i bolig i større grad skal finansieres gjennom tilskudd og forvaltes av Husbanken. Det samme gjelder tilrettelegging som sikrer adkomst til boligen. De foreslår også at det legges noen overordnede prinsipper til grunn for hva som eventuelt kan gis i form av tilskudd.

Menon Economics foretok på oppdrag fra NHF, FFO og Norsk ergoterapeutforbund en samfunnsøkonomisk vurdering av forslaget om å overføre ansvaret for hjelpemidler som sikrer adkomst til bolig og hjelpemidler som krever fastmontering i bolig fra Folketrygden og Hjelpemiddelsentralene. De fant åpenbare negative samfunns-virkninger knyttet til forslaget. Disse virkningene ville i all hovedsak bæres av brukere og pårørende, fordi den lovfestede rettigheten til de aktuelle hjelpemidlene blir borte.

SAFOs syn er at dagens ordning må beholdes, og at folketrygdens rolle ikke må svekkes. Den individuelle retten til hjelpemidler i folketrygden, gir en trygghet og en rettssikkerhet for brukerne og er sentralt i vår hjelpemiddelordning.

En individuell rettighet, hjemlet i folketrygdloven (§ 10), gir oss en individuell rett til hjelpemidler for å forbedre funksjonsevnen i dagligliv eller arbeidsliv. Det betyr at hvis vi har en rettighet til det som ytes innenfor folketrygden, vil vi få det. Dette skjer gjennom at staten anslår hvor mye som vil gå med til dette formålet i løpet av et år. Hvis anslaget er for lite, går ikke dette utover den enkelte som har rett på ytelsen, men da benyttes det mer midler. Det er altså samme retten, uavhengig om man søker hjelpemidler i januar eller desember. Vi må ikke vente til året etter dersom årets midler er brukt opp.

Forankring i Folketrygden med overslagsbevilgning, gjør videre at vi slipper å kjempe for våre rettigheter gjennom årlige budsjettprosesser. Hvis ordninger blir lagt over til Husbanken eller kommuner, blir ytelsene avhengig av hvor mye som avsettes til formålet hvert år.

En mer effektiv og fremtidsrettet hjelpemiddelformidling – for økt deltakelse og mestring

Rapport fra et ekspertutvalg
Februar 2017

Folketrygdens rettighet sikrer også likebehandling uansett hvor man bor. Støtten kommer ikke an på hvor rik en kommune er, fordi det er statlig finansiering.

SAFO ser hjelpemiddelordningen som et viktig virkemiddel i arbeidet for å fremme likestilling og samfunnsdeltakelse for personer med nedsatt funksjonsevne. For at dette virkemiddelet skal være godt, må det være trygt og forutsigbart for brukerne. En slik ordning vi har i dag, gjennom Folketrygden er med å sikre dette. Se ellers SAFOs høringssvar på våre hjemmesider, safo.no, og les mer om hjelpemiddelsaken på NHFs hjemmesider.

Vigdis Endal

NFUs jubileumskonferanse

«NFU – 50 år i kampen for
menneskerettigheter!»

Erna Solberg
kommer til
konferansen,
meld deg på
du også!

**Bergen, 27. og 28. oktober 2017
på Quality Hotel Edvard Grieg**

Noen av foredragsholderne er:

Torill Vebenstad, senior-
rådgiver hos Fylkesmannen
i Hordaland

**Om Rettighetsutvalgets
innstilling**

Jan Tøssebro, direktør ved
NTNU Samfunnsforskning

**Forholdene til personer
med utviklingshemning
i et historisk perspektiv**

Bjørn Henning Østenstad,
professor ved Det juridiske
fakultet ved Universitetet
i Bergen

**Tvang og makt ovenfor
mennesker med utviklings-
hemning**

Atle Sommerfeldt,
biskop i Borg

**Menneskeverd,
menneskerettigheter og
trofrihet**

Kjersti Skarstad,
doktorgradsstipendiat UiO

**Beskyttelse av retten til
selvbestemmelse for utvi-
klingshemmede**

Eva Simonsen, dr.scient,
professor og forsker ved UiO,
nå pensjonist.

**Hvordan kan vi sikre
inkluderende utdanning?**

Berit Berg, professor ved
Institutt for sosialt arbeid,
NTNU

**Hvordan står det til med
menneskerettighetene
til innvandrere med utvik-
lingshemning i Norge?**

Halvor Fjermeros,
journalist og forfatter

**Endring av menneskesynet
– fra «de åndssvake» til
«de utviklingshemmede»**

Påmelding:

www.nfunorge.org

*Selv om jeg ikke sier noe,
kan jeg ha noe å si...*

JAG Assistanse AS er BPA-leverandør for barn og voksne med ulike funksjonsnedsettelse, hvorav en kan være en kognitiv funksjonsnedsettelse.

JAGs konsept retter seg spesielt mot de som trenger assistanse i arbeidslederrollen, og har særlig kompetanse på dette området.

JAG bygger sitt verdigrunnlag på grunnleggende menneskerettigheter, likeverd og likestilling. Vi har fokus på individualitet, kvalitet og skreddersyr din assistanse. JAG er medlem av European Network for Independent Living (ENIL).

Ta kontakt for mer informasjon om hvordan vi kan skreddersy din BPA.

*Med BPA kan alle bo
hvor og med hvem de vil!*

JAG Assistanse AS
Telefon: 962 09 666
www.jagassistanse.no

Følg oss gjerne på Facebook og Twitter!

Brukerstyrt
personlig
assistanse.
Helt enkelt.

Human Care

Kontakt oss på telefon **950 43 000**
så forteller vi deg mer om hvordan vi kan hjelpe
deg med brukerstyrt personlig assistanse

Human Care Assistanse AS, Strandveien 35, 1366 Lysaker
bpa@human-care.no, human-care.no

Bamse Produkter AS

www.bamseprodukter.no

Bamse Produkter AS
Titangaten 13
1630 Gml. Fredrikstad
Tlf: 69300105
info@bamseprodukter.no
www.bamseprodukter.no

Bestill abonnement på

Bladet kommer ut med 5 numre i året. Abonnementet løper fra registreringsdatoen. Pris kr. 400,-. Klipp ut og send inn.

Abonnement kan også bestilles på mail: post@nfunorge.org eller telefon: 22 39 60 50.

Navn: _____

Adresse: _____

Poststed: _____

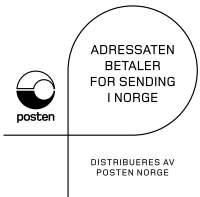
Mobil/telefon _____

E-post: _____

Signatur: _____

Norsk Forbund for
Utviklingshemmede

Svarsending 1225
0090 Oslo

Brdr. Stenskjær AS
Støtter NFU's arbeid

Norsk
Protein
– ledd i næringskjeden

Personalpartner
www.personalpartner.no

PEDER MORSET folkehøgskole

40 ELEVER
MED LETTERE
UTVIKLINGSHEMMING
OG 28 ELEVER
UTEN

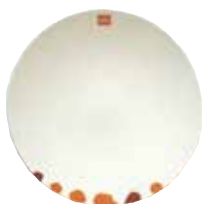
LIKEVERD - INKLUDERING -
MANGFOLD - FELLESKAP

pedermorset.no
pedern.no
facebook.com/pedermorset

Buttons i to varianter:
Liten kr 3,- Stor kr 5,-

Tallerken (porselen)
kr 150,-

kr 100,- kr 150,-
Bøker om veien frem
til egen bolig

Kursbevis kr. 10,-

Kursmappe kr 25,-

Handlenett kr 50,-

Pris per stk. kr 15,-
8 stk. kr 100,-

Klistremerker
6 merker per ark kr 6,-

Krus (porselen) kr 200,-

Refleksbånd kr 25,-

Pins kr 25,-

«Fokus på overganger mellom ulike skoleslag»

I boken beskrives 12 overganger i skolesystemet, fra barnehage til arbeidsliv. Felles for alle eksemplene er at elevene, foreldrene og de involverte tjenesteyterne betrakter overgangen som vellykket. Alle elevene er inkludert i ordinær klasse, og de fleste har utviklings-hemning av varierende grad. Noen av elevene har store fysiske funksjonsnedsettelse i tillegg. Antall sider: 104.

Boken er utsolgt, men ligger klar for nedlasting på vår hjemmeside:
nfunorge.org/no/nettbutikk/boker/

Butikk

Alle kurshefter 50,- kr per hefte (bortsett fra "Pengene mine"). Porto kommer i tillegg.

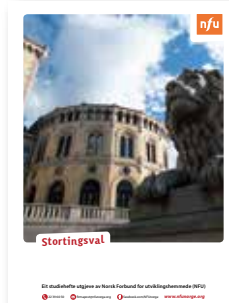
Om tro og livssyn

Fra foreldrehjem til eget hjem

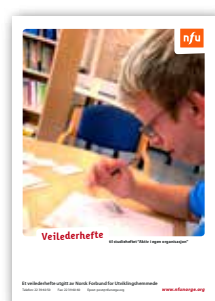
Stortingsvalg (bokmål)

Stortingsvalg (nynorsk)

NFU – en organisasjon

Veilederhefte til studieheftet "Aktiv i egen organisasjon"

Aktiv i egen organisasjon

NFUs prinsipp-program

Vi og samfunnet (nynorsk)

Tillitsvalgt i organisasjonen NFU

Pengene mine
kr. 75,-

Ledsagerhefte

Veileder til kurslærer

Seksualitet og samliv

Kroppen min og følelsene mine

Bestill i dag

Bestilling _____

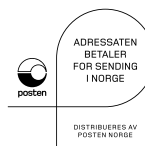
Navn _____

Adresse _____

Poststed _____

E-postadresse _____

Du kan også bestille via telefon 22 39 60 50, e-postadresse post@nfunorge.org eller bruk nettbutikken til NFU på www.nfunorge.org. Vi sender e-faktura.

Norsk Forbund
for Utviklingshemmede
Svarsending 1225
0090 Oslo

FRAMskolen

på Vallersund Gård

utleiv.no • Foto: Karin Sørseth

vallersund.camphill.no/framskolen

**Et lærested for
unge voksne med
utviklingshemming**

Et folkehøyskolelignende tilbud for deg mellom 18 og 25 år som lever med utviklingshemming. Skolen vil bidra til å gi deg en god overgang fra livet i familie og skole, til et liv som voksen.

AKTIV

HJELPEMIDLER A/S

MULTIKJELKE brukes sommer og vinter, som piggekjelke, pulk, sparkstøtting, joggevoغن og Fjellgeit

Nå med Fatbikehjul og trommelbrems

NY LØPEVOGN UNDER UTVIKLING

Som sykkeltralle

www.aktiv-hjelpemidler.no

www.aktivhjelpemidler.com

Tlf: Geirr 98239850. e mail: geirr@aktiv-hjelpemidler.no

UNIKE FERIE OPPLEVELSER AS - UFO - ARRANGERER TILRETTELAGTE
TURER FOR UTVIKLINGSHEMMEDE

Våre turer egner seg for personer med ulike behov for bistand. Disse turene kan også fungere som avlastning.

Sommerturer

Hellas - Samos - 14 dager - 27. juni - 11. juli
Hellas - Samos - 14 dager - 11. juli - 25. juli
Hellas - Samos - 21 dager - 04. juli - 25. juli
Forbehold om endringer

Minicruise

Båttur - Kiel - 28. - 30. april
Båttur - Kiel - 27. - 29. oktober
Forbehold om endringer

Vi tilpasser aktivitetene etter deltakers ønsker, og sørger for at alle er inkludert i gruppen.
På turer er det med kompetente ledsagere, samt minst en person med medisinsk ansvar.

Se vår hjemmeside og sjekk turer som gjennomføres i 2017:
www.unikferie.no
facebook.com/unikferie

Tlf.: 976 96 984
post@unikeferieopplevelser.com

**ER BRUKERSTYRT PERSONLIG ASSISTANSE (BPA)
INTERESSANT FOR DEG?**

Ta kontakt med en av HAV's rådgivere i dag!

HAV BPA

Vi vil gi den enkelte tjenestemottaker en god og meningsfull hverdag. Alt vårt arbeid er basert på vår visjon om å skape en lettere hverdag med BPA. Vi legger stor vekt på at den enkelte tjenestemottaker selv bestemmer hvordan dagen skal være. Vi vet verdien av gode relasjoner til tjenestemottaker, ansatte og oppdragsgiver, som totalt sett gir deg ett bedre tilbud.

HAV AKTIV

Hav Aktiv er for deg som ønsker å være mer i aktivitet. Alt fra sit-ski, ski pigging, basket, syk ling etc. Vi gir veiledning ift. til aktivitet og opplæring.

HAV FUNKSJONSASSISTANSE

Ordningen med funksjonsassistent er et nytt brukerstyrt virkemiddel for sterkt funksjonshemmede arbeidstakere. Nødvendig assistanse skal sørge for at du kan få eller beholde ordinært arbeid.

Bygdøy allé 23 • 0262 Oslo • Tlf. 45 22 22 88 • E-post: hav@havas.no • www.havas.no

Foto: Finn Stråle Feiberg

Lev livet.

BPA står for:

- Muligheten for å definere sin egen hverdag
- Ta styring og delta aktivt i samfunnet
- Leve et fritt og selvstendig liv
- Ta ansvar for sin egen tilværelse

Ulobas BPA handler ikke om pleie og omsorg, men om å ta kontrollen over sitt eget liv. Gi full likestilling og mulighet til å delta på alle samfunnsområder slik at hverdagen får en mening. **BPA** står for muligheten til å leve livet – helt og fullt!

Ta kontakt med oss på www.uloba.no eller ring oss på telefon 32 20 59 10.

Kontakt oss

Forbundsleder

Jens Petter Gitlesen

41 10 13 42

jpg@nfunorge.org

Nestleder

Torill Vagstad

40 28 83 07

torill.vagstad@gmail.com

Geir Tore Søreide

91 84 55 74

geir.t.soreide@haugnett.no

Camilla Hopen

97 58 05 99

camillahopen@yahoo.no

Karen Hultgren Olsen

91 59 30 67

karenhultgren@gmail.com

Ninni Bakke Ternes

90 06 35 24

ninni.b.ternes@live.no

Evy Utne Knutsen

48 15 41 96

evy.knutsen@bkkfiber.no

Nasjonalt

Norsk Forbund for
Utviklingshemmede
Pb 8954 Youngstorget
0028 Oslo

Besøksadresse:

Youngstorget 2a, 7. etasje

Telefon: 22 39 60 50

Telefaks: 22 39 60 60

post@nfunorge.org

www.nfunorge.org

Bankgiro: 8200.01.93417

Org.nr.: 943 260 672

Fylkeslagene

NFU Oslo Fylkeslag

c/o NFU

Postboks 8954 Youngstorget

0028 OSLO

22 39 60 51

oslofylkeslag@nfunorge.org

NFU Akershus Fylkeslag

v/Tove-Britt Henriksen

Ignavn. 131

1912 ENEBAKK

64 92 62 53 / 90 83 93 80

tove.henriksen@tusker.no

NFU Østfold Regionlag

v/Unni Hegle

Romundsveien 20

1807 ASKIM

900 63 524 / 413 28 268

uhegle@online.no

NFU Hedmark Fylkeslag

v/Torill Vagstad

Dagfinn Grønsetsvei 39

2707 ELVERUM

Mob 402 88 307

torill.vagstad@gmail.com

NFU Oppland Fylkeslag

v/Staale Stampeløkken

Hagehaugveien 2 A

2613 LILLEHAMMER

Mob 97 69 44 52

stastamp@gmail.com

NFU Buskerud Fylkeslag

v/Trond Magne Sandvik

Jørgen Moesgt. 62

3612 Kongsberg

982 51 075

trond.magne.sandvik@ebnett.no

NFU Vestfold Fylkeslag

Pb 14

3276 SVARSTAD

92 02 89 38

nfu.vf@online.no

NFU Telemark Fylkeslag

v/Øivind Jensen,

Rådyrveien 5

3790 Helle,

Mob 909 19 810

bjorgjensen02@gmail.com

NFU Aust-Agder Fylkeslag

v/Anders Haslestad

Molandsveien 1450

aafnfu@gmail.com

NFU Vest-Agder Fylkeslag

v/Jan G. Johannessen

Hannevik Terrasse 41

4613 KRISTIANSAND

38 03 00 14 / 91 79 41 76

jan.johannessen@glencore.no

NFU Rogaland Fylkeslag

Støperigt. 34

4014 STAVANGER

51 89 15 50

post@nfu-rogaland.no

NFU Hordaland Fylkeslag

v/Kai Esten Dale

Omvikdalsvegen 51

5464 DIMMELSVIK

93 02 50 93

kai.esten.dale@knett.no

NFU Sogn og Fjordane

v/Gry Sætre

Angedalsvegen 107

6810 FØRDE

909 49 316

gry.setre@gmail.com

NFU Møre og Romsdal Fylkeslag

v/Ninni Bakke Ternes,

Fabrikkveien 13,

6415 Molde,

900 63 524

mr fylkeslag@nfunorge.org

NFU Sør-Trøndelag Fylkeslag

v/Frode Strømman

Njardarvollen 9

7032 TRONDHEIM

73 93 56 22 / 90 16 14 53

frostroe@online.no

NFU Nord-Trøndelag Fylkeslag

v/Snorre Ness

Postboks 183

7801 NAMSOS

74 21 23 08 / 90 51 69 66

snorre.ness@hint.no

NFU Nordland Fylkeslag

Postboks 843

8001 BODØ

75 52 40 48 / 91 72 47 08

bpriesem@online.no

NFU Troms Fylkeslag

v/Anne Marie Bakken

Dalnes

9475 BORKENES

Mob 916 98 512

amsbakken@gmail.com

NFU Finnmark Fylkeslag

v/Anders Vannebo

Kautokeinoveien 80

415 26 509

nfufinnmark@hotmail.com

Før avspark

NFF Hordaland har et tilrettelagt tilbud for barn og unge med funksjonsnedsettelse. Her trener Vestsiden - Askøy sitt barnelag for kamp i en serierunde på Vården i Fyllingsdalen.

De er forevige av Stine Mjåtvedt.

ADVOKATFIRMAET

HESTENES OG DRAMER Son AS

Vi har bred erfaring i saker som gjelder utviklingshemmede:

- omsorgstjenester (praktisk bistand, BPA, støttekontakt, omsorgslønn, avlastning, "tvangsflytting")
- helsetjenester
- trygdeytelser (grunnstønad, hjelpestønad, uførepensjon, stønad til bil)
- barnehage og skole (spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning)
- vergemål, arv og testament, erstatning, arbeid og dagtilbud

Vi tar oppdrag over hele landet. Ta gjerne kontakt! Ingen kostnader før vi eventuelt har avtalt oppdrag.

Advokat Kristin Kramås

kristin.kramaas@hestenesdramer.no
tlf: 481 65 111

Advokat Petter Kramås

petter.kramaas@hestenesdramer.no
tlf: 901 37 450

